

N. 45

SEANCE DE L'APRES-MIDI — NAMIDDAGVERGADERING

PRESIDENCE DE M. SWAELEN, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

M. Vannieuwenhuyze, secrétaire, prend place au bureau.

De heer Vannieuwenhuyze, secretaris, neemt plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 5 m.

De vergadering wordt geopend om 14 h 5 m.

CONGES — VERLOF

MM. Gevenois, W. Martens, Loones, pour d'autres devoirs, et Peeters, pour devoirs professionnels, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Gevenois, W. Martens, Loones, wegens andere plichten, en Peeters, wegens ambtsplichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

BOODSCHAPPEN — MESSAGES

De Voorzitter. — Bij boodschappen van 2 juli 1992 deelt de Kamer van volksvertegenwoordigers mede dat zij heeft aangenomen, zoals zij haar door de Senaat werden overgezonden, de ontwerpen van wet:

1° Tot wijziging van de wet van 11 september 1962 betreffende de in-, uit-, en doorvoer van goederen;

Par messages du 2 juillet 1992, la Chambre des représentants fait connaître qu'elle a adopté, tels qu'ils lui ont été transmis par le Sénat, les projets de loi:

1° Modifiant la loi du 11 septembre 1962 relative à l'importation, à l'exportation et au transit des marchandises;

2° Tot wijziging van de wet van 11 september 1933 op de bescherming van de titels van hoger onderwijs.

2° Modifiant la loi du 11 septembre 1933 sur la protection des titres d'enseignement supérieur.

— Voor kennisgeving aangenomen.

Pris pour notification.

INTERPELLATIE VAN MEVROUW MAES TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN JUSTITIE EN ECONOMISCHE ZAKEN OVER «DE MAATREGELEN DIE NOODZAKELIJK ZIJN OM DE VROUWENHANDEL EN DE EXPLOITATIE VAN VROUWEN IN TE DIJKEN»

INTERPELLATION DE MME MAES AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE LA JUSTICE ET DES AFFAIRES ECONOMIQUES SUR «LES MESURES QUI S'IMPOSENT EN VUE D'ENDIGUER LA TRAITE ET L'EXPLOITATION DES FEMMES»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van mevrouw Maes tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken over «de maatregelen die noodzakelijk zijn om de vrouwenhandel en de exploitatie van vrouwen in te dijken».

Het woord is aan de interpellant.

Mevrouw Maes. — Mijnheer de Voorzitter, niet langer geleden dan vorige maand konden wij in de kranten een aantal berichten vinden over razzia's die gehouden werden om vrouwen op te sporen die in de prostitutie zijn verzeild. We konden titels lezen als: «Antwerpen viseert pooiers» en «Steeds meer Nigeriaanse meisjes in de prostitutie». Dat laatste was dan om aan te tonen dat, nadat Ghanese meisjes massaal in de prostitutie terecht kwamen, nu Nigeria het nieuwe land van herkomst blijkt te zijn. Een paar dagen later lezen wij in een krant: «Rijkswacht legt handel in Poolse vrouwen bloot.» Het bericht vermeldde: «Poolse meisjes worden in hun thuisland geronseld via advertenties om in ons land te komen werken. Hen wordt een goed loon beloofd in ruil voor werk als danseres. Om een benarde economische situatie te ontvluchten happen ze toe, niet wetend dat ze in de prostitutie zullen worden tewerkgesteld. De reis naar Antwerpen kost voor de meisjes 3 000 frank.»

Men toont dus aan dat het probleem van de handel in vrouwen — want zo durf ik het te noemen — niet verminderd is, ondanks de goede bedoelingen van de minister, ondanks de maatregelen die werden beloofd en ook, neem ik aan, werden uitgevoerd.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, een eerste interpellatie over dit probleem heb ik gehouden op 20 juni 1990. U heeft toen in een omstandig antwoord een aantal maatregelen beloofd. In een schriftelijke vraag van 24 april 1991 heb ik u gevraagd welke de resultaten waren van de door u beloofde maatregelen en vooral hoe die maatregelen worden uitgevoerd. U heeft mij ook toen in het bulletin van *Vragen en Antwoorden* een vrij omstandig antwoord verstrekt.

Vandaag wil ik echter ingaan op de recente evoluties. De mechanismen die vrouwen tegen hun wil in de prostitutie dwingen of houden, zijn immers zeer divers. Blijkbaar zijn de milieus die zich met deze vrouwenhandel bezighouden, ook bijzonder flexibel. Bovendien heerst er op het ogenblik een internationale conjunctuur die de vrouwenhandel bevordert in plaats van tegenhoudt.

Wij hebben het nog altijd over de klassieke vrouwenhandel, die vrouwen verplicht in de prostitutie te werken. Ik herinner mij dat ik in mijn jeugd jaren voor het eerst naar de kust ging en dat mijn moeder mij waarschuwde voor de handelaars in blanke slaven. Ik moest daar toen heel erg mee lachen, want ik dacht dat die handelaars alleen maar in boekjes bestonden. Nu blijkt echter dat er vandaag maar één woord veranderd is, de slavinne zijn namelijk niet meer alleen blank, er zijn er van alle kleuren en van allerlei oorsprong.

Zij komen in de prostitutie terecht via diverse mechanismen. Er is het mechanisme van de schijnhuwelijken. Er is het mechanisme van de invoer van goedkope huishoudhulp, eventueel zelfs via het diplomatiek personeel; van de schijnadopties, een probleem waarover ik in België minder heb gehoord, maar waarover er in Nederland bijzonder veel berichten verschijnen. Dan is er ook het systeem van de arbeidskaarten B waar vooral de karakterdanseners mee te maken hebben en dat bij ons meer bekend is. Deze klassieke wegen kennen nog meer succes door de actuele gebeurtenissen. Niet alleen wordt de algemene mobiliteit groter, de economische en de sociale verschillen in de wereld nemen ook heel erg toe. Er zijn de politieke evoluties in Oost- en Centraal-Europa die maken dat de grenzen opengaan en dat er veel minder controle is. Oorlog en geweld verdrijven mensen uit de eigen omgeving en zelfs het vaderland zodat ze zonder bestaansmiddelen in andere delen van de wereld terecht komen.

De heer Seeuws, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Dan zijn er nog altijd de bekende scenario's die vrouwen in de prostitutie gevangen houden. Vrouwen die in België arriveren met een toeristenvisum moeten met het oog op een kort verblijf en het bekomen van een arbeidskaart B hun identiteitspapieren afgeven aan de tussenpersonen zodat zij hier niet alleen zonder verblijfsvergunning zitten, maar uiteindelijk ook zonder identiteitspapieren of zonder bestaansmiddelen. De beperkte verblijfsvergunning voor drie maanden verplicht de pooiers regelmatig de slachtoffers van standplaats te doen veranderen. Wanneer er razzia's worden aangekondigd, zijn niet zelden de pooiers, nog vóór de controles, door de politie zelf getipt.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, het spreekt vanzelf dat ik ook heb voor de moeilijke positie waarin u zich als minister van Justitie bevindt. Aan de economische noodzaak die de vrouwen drijft tot uitwijking en tot het zoeken van een broodwinning in onze rijke gouden kint u weinig veranderen en u kunt al evenmin de oorzaken bestrijden.

Het wettelijke instrumentarium dat ter beschikking staat, dient evenwel aan een kritisch oog te worden onderworpen. Al een aantal jaren geleden heeft België de Conventie van New-York op de beteugeling van de mensenhandel en het pooierschap ondertekend. Daarenboven is er ook nog de strafwet, waarvan u mij in 1990 zei dat zij op zich voldoende is om het pooierschap tegen te gaan. Toch blijkt de toepassing moeilijk.

Artikel 379 en volgende verbieden en bestraffen weliswaar pooierschap, maar de razzia's blijven zonder gevolg. In dit verband verwijs ik nogmaals naar die ene razzia waarbij niet minder dan 40 Nigeriaanse vrouwen werden opgepakt en de razzia in Antwerpen waarbij 8 Poolse vrouwen werden opgeleid.

Het bedroevende resultaat van dit soort razzia's is dat deze vrouwen het land worden uitgezet, zonder verdediging achterblijven, over de grens opnieuw worden opgepikt en opnieuw in hetzelfde circuit belanden. Er wordt wel werk gemaakt van het ondervragen van de pooiers, maar niet van hun reële bestraffing. Het ziet er dus naar uit dat ons wettelijke instrumentarium ontoereikend is om tegen deze afschuwelijke misdrijven op te treden.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, tenzij u mij het tegenovergestelde kunt bewijzen, durf ik beweren dat wij er meestal niet in slagen die personen te bestraffen, die de vrouwen misleiden, meeslepen, aanwerven en dan tegen hun wil in de ontucht of prostitutie doen belanden.

Ik vraag mij verder ook af of wij er reeds in geslaagd zijn afdoende strafmaatregelen uit te werken tegen schijnhuwelijken. Samen met de Kamer hebt u bijzonder hard gewerkt aan een regeling voor de bemiddelaars van huwelijksbureaus. Dit is een belangrijke preventieve maatregel. Graag zouden wij van u vernemen op welke manier deze erkenningsprocedures schijnhuwelijken kunnen tegengaan.

In hoeverre kunnen wij op dit ogenblik het pseudo-toerisme bestraffen waardoor vrouwen niet alleen terecht komen in de goedkope huishoudhulp, maar ook in de prostitutie? Ik bedoel natuurlijk de vrouwen die tegen hun zin in de prostitutie belanden; ik geef er mij rekenschap van dat er ook een aantal vrouwen zijn die bewust voor deze vorm van broodwinning kiezen. De vraag rijst ook op welke manier wij kunnen voorkomen dat afgevoerde politieke vluchtelingen in de prostitutie verzeilen. Wie het statuut van politiek vluchteling niet verwerft en zonder bestaansmiddelen is, staat natuurlijk zeer zwak tegenover tussenpersonen die een inkomen beloven.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, wij moeten veelal vaststellen dat alleen de vrouwen, de slachtoffers van het misdrijf, worden bestraft.

Ook de strafmaat wekt verwondering. De vrouwen kunnen zwaarder worden gestraft dan de handelaars. Bij een eerste bestraffing kan een vrouw een straf oplopen van één maand tot twee maanden gevangenis en bij herhaling van één maand tot één jaar met een boete van 100 tot 1 000 frank. De handelaars riskeren een gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en een boete van 26 tot 200 frank. Bij herhaling worden ook de straffen voor de handelaars zwaarder.

Ik vraag mij af of onze strafwet voldoende strikt is en of wij over voldoende middelen beschikken om de vereiste bewijslast tegen de pooiers en de tussenpersonen te verzamelen. Niet alleen de pooiers verdienen geld aan deze vrouwen, maar ook de tussenpersonen die verantwoordelijk zijn voor hun ronseling die overigens een misdadige keten vormt waarvan het bestaan moeilijk te bewijzen is.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, wij hebben soms de indruk dat de kern van ons vervolgingsbeleid erin bestaat de handelaars met rust te laten en de vrouwen over de grens te zetten.

Een oplossing hiervoor vinden is natuurlijk niet eenvoudig, maar het is toch bijzonder schrijnend te moeten vaststellen, zoals uit de cijfers blijkt, dat op dit ogenblik alles uit de hand loopt. Ik heb hier bijvoorbeeld gegevens over het aantal arbeidskaarten B dat er op een jaar wordt uitgereikt. Deze kaarten gelden slechts voor een beperkte duur en zijn zeer typisch voor vrouwen in de prostitutie. Zij worden in Nederland en door de verschillende Gewesten van ons land uitgereikt. In 1988 werden er 288 van dergelijke blauwe kaarten afgeleverd en in 1989 waren er dat reeds 1 277 — van succesrijke tewerkstelling gesproken! —, waarvan 537 aan Aziatische, 330 aan Zuidamerikaanse en 142 aan Afrikaanse vrouwen. Ik hou hierbij nog niet eens rekening met de andere circuits van illegale bemiddeling om vrouwen in de prostitutie te brengen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, dit alles doet ons twifelen aan de effectiviteit van de getroffen maatregelen. Ik beschuldig u niet van passiviteit, maar ik vrees dat de tijdsomstandigheden deze vrouwenhandel alleen maar kunnen begunstigen. Precies daarom dring ik erop aan dat u de maatregelen die u na mijn interpellatie in de Kamer in 1990 heeft beloofd, zou evalueren.

Zo is er allereerst de regeling van de huwelijksbureaus. Mogen die in hun advertenties buitenlandse vrouwen aanprijzen, meer bepaald de Aziatische en Filippijnse vrouwen? Die worden omwille van hun doelmatig karakter aan het mannelijke deel van onze bevolking aanbevolen. Hoe zit het met de verblijfsvergunningen? U hebt er indertijd op gewezen dat er door de institutionele hervormingen problemen waren gerezen in verband met de arbeidsvergunningen afgeleverd door de Gewesten. Bestaat vandaag de dag de afdoende overlegstructuur waarvoor u toen zelf hebt gepleit? Welke resultaten hebben de parketten geboekt bij het opsporen van schijnhuwelijken? Hebt u een afdoend systeem van preventie kunnen uitwerken om via onze ambassades en consulaten te beletten dat vrouwen een toeristenvisum aanvragen, waarmee zij achteraf toch ofwel in de prostitutie ofwel in de illegaliteit belanden?

U hebt destijds gezegd dat u aan onze ambassades in Ghana, op de Filipijnen en in Thailand bijzondere richtlijnen zou geven. Het ziet ernaar uit dat deze ook zouden moeten gelden voor andere kwetsbare landen. Is dat al zo? Hebt u kunnen bekomen dat er meer voorzichtigheid wordt in acht genomen bij het uitreiken van diplomatieke visa, zoals u zich had voorgenoemd?

U beloofde ook een nieuw beleid voor hulp aan de slachtoffers en door prostituees een verblijfsvergunning toe te kennen tijdens de periode dat hun klacht loopt. Hebt u aan vrouwen die uit de prostitutie wensen te stappen inderdaad praktische hulp verschaft? Wordt er van deze mogelijkheid ook effectief gebruik gemaakt? Hoe is het gesteld met de artiestenvisa die door de Gemeenschappen worden toegekend? Hoe staat het met de immigratie van jonge meisjes die zonder diploma's en zonder bestaansmiddelen in ons land terechtkomen? Hebt u die immigratie kunnen beperken of moet u met ons vaststellen dat ze eerder toeneemt?

U sprak over richtlijnen in samenwerking met het college van procureurs-generaal en van uw voornemen om van de bestrijding van de vrouwenhandel een prioriteit te maken in uw beleid inzake criminaliteit. U hebt er bij deze gelegenheid echter ook op gewezen dat vrouwenhandel slechts doeltreffend kan worden bestreden wanneer er eveneens een Europese aanpak komt.

Werd er in dit verband reeds over een Europese aanpak gesproken op het Europese of internationale forum en welke resultaten werden er geboekt?

Dan heb ik nog een vraag die ik zelf niet met een ja of een neen durf te beantwoorden, maar die mijns inziens wel ernstig en zonder taboesfeer moet worden onderzocht. In Nederland heeft men namelijk gedacht er goed aan te doen de prostitutie uit de sfeer van de criminaliteit te halen, voor zover het gaat om prostitutie door volwassen vrouwen in de vorm van een soort ondernemerschap of een soort vrij werknemerschap aangegaan. Men vond dit beter dan in een nogal hypocriete houding vast te stellen dat het oudste beroep ter wereld nog altijd bestaat en floreert, maar dat het volledig in de illegaliteit werkt.

Op het eerste gezicht lijkt deze denkpiste voordelen te bieden, maar het Nederlandse praktijkvoorbeeld heeft bewezen dat het niet zo efficiënt is. Alle vormen van uitbuiting die in ons land voorkomen, bestaan ook nog in Nederland, ondanks het netwerk van «gelegaliseerde» prostitutie. Toch zijn er misschien wel een aantal voordelen aan verbonden. Zo kan men bijvoorbeeld gemakkelijker de uitbuiting door pooiers, handelaars, makelaars en tussenpersonen beletten.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, wij moeten er ons reken-schap van geven dat vrouwen die tegen hun wil belanden in de prostitutie, echt slachtoffers zijn en dat zij niet mogen worden geculpabiliseerd. Het is echter moeilijk om ze, wanneer het volwassen vrouwen zijn, te onderscheiden van degenen die in de prostitutie vrijwillig een «loopbaan» hebben gekozen.

Bijzonder bezwarend vind ik alle actuele vormen van misbruik van jongeren en kinderen. Wanneer men staat voor zwakke en onbeschermde personen, minderjarige of kinderen, die het slachtoffer zijn van afschuwelijke handelspraktijken, kan er van enige tolerantie geen sprake zijn. De ouders die hun kinderen verkopen om op die manier aan de armoede te ontsnappen zijn misschien nog niet de grootste schuldigen, echter wel degenen die

deze gezinnen voorspiegelen dat hun kinderen een mooie toekomst tegemoet gaan en die er dan voor zorgen dat deze kinderen in de circuits van de uitbuiting en de prostitutie belanden.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, wij staan in deze wereld voor tal van vraagstukken die te maken hebben met de toename van de mobiliteit en de gevolgen daarvan. Als er echter één milieu is waar de wetten van de vrije markt niet mogen spelen, is het wel dit van de mensenhandel. Ik hoop dan ook dat u zult blijven zoeken naar middelen om deze handelaars de pas af te snijden en om de vrouwen en de kinderen die uit deze afschuwelijke carroussel willen uitstappen de gelegenheid te geven dat te doen. Ik zal met belangstelling naar uw antwoord luisteren. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Van der Wildt.

Mevrouw Van der Wildt. — Mijnheer de Voorzitter, ik wens enkele opmerkingen te maken om het betoog van mevrouw Maes te ondersteunen.

Ik schaam mij diep over het feit dat in deze vergadering anno 1992 nog moet worden gepraat over maatregelen tegen vrouwenhandel. Is dit wel degelijk het einde van de twintigste eeuw of hoor ik nog praten over slavenhandel? Hoe dergelijke praktijken van mensenhandel vandaag nog mogelijk zijn, gaat mijn gevoel van redelijkheid en menselijkheid te boven.

Het is niet de eerste keer dat mevrouw Maes de aandacht vraagt voor deze schrijnende en onmenselijke realiteit die zich in ons land manifesteert. Ik meen dat het spijtig genoeg ook niet de laatste keer zal zijn.

Blijkbaar hebben wij te maken met een ernstige vorm van slavernij waarvan vooral vrouwen, maar sinds korte tijd ook mannen, het slachtoffer zijn. Bovendien gaat het om mensen uit derde-wereldlanden, marginalen en illegalen, die zich niet kunnen verweren. Wat is hun macht en hun stem wanneer zij het onrecht aanklagen? Zij worden nauwelijks gehoord.

Het scenario is inmiddels overbekend. Onder valse voorwendsels worden vrouwen naar Europa en naar ons land gelokt. Er wordt werk of een schijnhuwelijk beloofd, maar alleszins wacht hen een gouden toekomst. Deze mensen komen hier om geld te verdienen voor het ondersteunen van hun familie thuis. Zodra zij in ons land aankomen, belanden zij in een geïsoleerde positie, in de illegaliteit en uiteindelijk komen zij tegen hun wil terecht in de prostitutie. Het betreft vrouwen uit Zuidoost-Azië, Zuid-Amerika, Afrika en recent ook uit Oost-Europa, landen waar armoede heerst en waar het migratiecijfer hoog is. De terugweg naar hun eigen land betekent vaak een nog grotere vernedering en nog meer armoede.

Onlangs werden acht Poolse vrouwen opgepakt en in de gevangenis van Antwerpen geïnterneerd met het oog op hun repatriëring. In de nacht van 13 op 14 juni werden zij door de rijkswacht ondervraagd en ter beschikking gesteld van de dienst Vreemdelingenzaken. Een van de vrouwen werd zelfs ter beschikking gesteld van de jeugdrechter.

Er is geen sprake van opvang voor deze vrouwen. Zij zijn het slachtoffer van bedrog en vrouwenhandel en in vele gevallen hebben zij zelf nog moeten betalen om naar België te komen. Wanneer zij na een razzia in de gevangenis belanden, worden zij nogmaals het slachtoffer. De ronselaars, de aanstokers, de seksbazen, van wie sommigen zelfs in hoge kringen verkeren, blijven ongestoord rondlopen en breiden ongestraft hun praktijken uit.

De vraag van mevrouw Maes is meer dan terecht. Wat werd er reeds gerealiseerd van de vroegere beleidsvoorstellen, met name van de sensibilisering van de politiediensten en van het parket, het creëren en ondersteunen van onthaalstructuren, het regelen van de voorlopige verblijfsvergunningen en van de arbeidskaarten, het ernstig nemen van de klachten tegen de ronselaars?

Het kwaad moet bij de wortel worden aangepakt. En dat ligt niet bij de vrouwen. Vrouwen zijn nogmaals het slachtoffer van een zware schending van de mensenrechten. Dit geldt trouwens ook meer en meer voor mannen.

Geen enkele van de klachten tegen de vrouwenhandel kreeg ooit het gewenste gevolg. België dat stilaan de draaischijf wordt van deze mensenhandel, moet dus ook het voortouw nemen om het netwerk van ronselaars internationaal aan te pakken.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, de toestand is ernstig en mensonterend. Ik reken erop dat u een oplossing zult bieden.

De Voorzitter. — Het woord is aan Vice-Eerste minister Wathelet.

De heer Wathelet, Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, dit belangrijk dossier betreft hoofdzakelijk « invoerkanalen » waarbij bepaalde impressario's, contactbureaus of huwelijksagentschappen een doorslaggevende rol spelen. Bovendien gaan hun activiteiten gepaard met vernederende praktijken, met name bepaalde vormen van publiciteit — uitkiezen van de meisjes uit een catalogus of kleine aankondigingen waarin de « kwaliteiten » geprezen worden van de vrouwen die voorgesteld worden als koopwaar die « winstgevend » kan zijn — en met schendingen van de individuele vrijheid, vermits vrouwen verplicht worden zich te prostitueren.

Hoe staat het met de huidige wetgeving? Zoals ik in 1990 reeds heb gezegd, staan onze huidige wetteksten niet machteloos tegenover deze fenomenen. Hoewel de artikelen 379 en volgende van het Strafwetboek « de vrouwenhandel » op zichzelf niet beteugelen, bestraffen zij eenieder die personen « zelfs met hun toestemming, aanwerft, meeneemt of wegbrengt met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie ». Deze bepaling maakt het mogelijk de tussenpersonen aan te pakken die, al zijn ze geen souteneur, toch betrokken zijn bij de kanalen die de vrouwen in de prostitutiemilieus binnenleiden.

Dit blijkt duidelijk uit de rechtspraak van het Hof van cassatie en in het bijzonder uit zijn arrest van 18 november 1987. Het betrof een zaak die volkomen overeenstemt met de praktijken aangeklaagd door mevrouw Maes.

Men kan eruit afleiden dat de invoering in ons Strafwetboek van een bepaling geïnspireerd op het artikel 250ter van het Nederlands Strafwetboek tot beteugeling van de « vrouwenhandel » als dusdanig, niets zou veranderen, vermits de omschrijving van dit begrip, zoals gegeven in de voorbereidende werkzaamheden, overeenstemt met de interpretatie die het Hof van cassatie geeft aan artikel 380bis, 1°, van ons Strafwetboek.

De moeilijkheid ligt op het niveau van het bewijs: men moet kunnen bewijzen dat de tussenpersoon in kwestie doelbewust handelt.

Andere praktijken zijn zuivere oplichting, bijvoorbeeld het opstrijken van voorschotten voor een huwelijk met een Filipijnse gekozen in een catalogus, vermits de hele operatie fictief is.

Overigens heb ik tijdens vergaderingen met de procureurs-generaal, de gerechtelijke overheden gesensibiliseerd voor deze problemen. De procureurs-generaal hebben mij verslagen toegestuurd die door mijn administratie werden geanalyseerd om na te trekken of de feiten aangehaald in de artikelen van *Knack* gerechtelijk werden vervolgd.

Hieruit blijkt dat bepaalde personen die de directe aanleiding vormden voor de eerste interpellatie van mevrouw Maes, en die in de artikelen werden genoemd, werden veroordeeld of vervolgd, maar ook dat een groot aantal gevallen bij de gerechtelijke overheden niet gekend is of dat er geen of onvoldoende bewijzen konden worden verzameld. Men kan hieruit besluiten dat het traditioneel strafrecht slechts een gedeeltelijke oplossing voor het probleem biedt.

Deze besluiten werden medegedeeld aan de procureurs-generaal die nogmaals verzocht werden er bij de parketten en politiediensten op aan te dringen bijzonder aandacht te besteden aan die dossiers. Het college van procureurs-generaal heeft onder mijn voorzitterschap reeds vier vergaderingen aan dit thema besteed. Ik zal dit werk voortzetten.

Ik bespreek nu de niet-wetgevende acties. De strijd tegen het fenomeen van de vrouwenhandel kan ook verschillende, niet-wetgevende vormen aannemen. Op 20 juni 1990 heb ik in mijn antwoord op de interpellatie van mevrouw Maes, toen nog volksvertegenwoordiger, reeds verschillende vormen aangekondigd. We moeten strenger zijn bij het uitreiken van visa in « verdachte » landen en in de regel moeten wij die weigeren. De lijst van « verdachte » landen zal waarschijnlijk moeten worden uitge-

breid. We moeten grotere omzichtigheid aan de dag leggen bij het opnemen van politieke vluchtelingen. Het « Ghanese kanaal » is bijvoorbeeld volkomen gebaseerd op de procedure voor het verkrijgen van de vluchtelingenstatus. Wij hebben tot bijna 29 pct. van deze dossiers geweigerd. We moeten ook strenger zijn bij het uitreiken van diplomatieke visa. Ik heb met de minister van Buitenlandse Zaken hierover overlegd en heb zijn akkoord ter zake bekomen. We moeten visa uitreiken aan vrouwen die uit de clandestiniteit trachten te geraken. De Gewesten zouden eveneens strenger moeten zijn bij het uitreiken van arbeidsvergunningen die een weerslag hebben op het uitreiken van verblijfsvergunningen. Hierover wordt overleg gepleegd, maar ik geef toe dat het moeilijk verloopt.

Wat het « immigratie » aspect betreft, kan de toestand als volgt worden samengevat.

Ten eerste, er wordt de grootste waakzaamheid aan de dag gelegd door de dienst gelast met het uitreiken van visa, zodra het aanvragen betreft van jonge meisjes afkomstig uit de « risicolanden » bijvoorbeeld de Filipijnen, Thailand, Guadeloupe, enzovoort. In principe worden de aangevraagde visa geweigerd, behalve uiteraard in de gevallen waarin de aanvrager nauwgezet voldoet aan alle vereisten of waarborgen gesteld door de administratie.

Van diverse zijden en zelfs door parlementsleden wordt aangedrongen om de procedures te bespoedigen, Grote waakzaamheid leidt hoe dan ook tot vertraging in de behandeling van de aanvragen die bij de ambassades worden ingediend. Dit lijkt mij echter verantwoord wanneer het erop aankomt misbruiken te vermijden. Men kan dus beweren dat strengheid ter zake meer dan ooit geboden is, te meer daar dit fenomeen ook waargenomen wordt in de Oosteuropese landen.

De samenwerking tussen onze ambassades en de diensten van het ministerie van Justitie verloopt uitstekend.

Ten tweede, reeds op 4 januari 1989 heb ik de aandacht van mijn collega's Miet Smet, staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, en Hugo Weckx, gemeenschapsminister van Volksgezondheid en Brusselse Aangelegenheden, alsook van de heer Bossuyt, commissaris-generaal voor de vluchtelingen en van het parket van Antwerpen, gevestigd op de verschillende aspecten van het prangend probleem van de Ghanese prostituées, eveneens « kandidaten » voor het verkrijgen van het statuut van politiek vluchteling, opdat ze ieder wat hen betreft de nodige maatregelen zouden treffen, namelijk OCMW, Volksgezondheid, onderzoek ten gronde van de asielaanvragen, en strafvervolgingen voor souteneurschap en houden van een ontuchthuis.

De dienst Vreemdelingenzaken had toen de nodige schikkingen getroffen voor de prioritaire behandeling van die dossiers.

Ten derde, in een brief aan de heer Mark Eyskens, toen minister van Buitenlandse Zaken, heb ik de aandacht gevestigd op deze problematiek en op de risicolanden, opdat de nodige preventieve richtlijnen gegeven zouden worden aan onze consulaire of diplomatieke posten ter plaatse, wat betreft de uitreiking van visa.

Ten vierde, de aanvragen van jonge meisjes-prostituées die illegaal in het land verblijven en zich uit vrije wil bij de gemeente of bij de dienst Vreemdelingenzaken aanmelden ten einde hun toestand te regulariseren en uit de clandestiniteit te geraken, worden aan een bijzonder en welwillend onderzoek onderworpen.

Het probleem dat hier werd naar voren gebracht, maakt reeds geruime tijd het voorwerp uit van een doorgedreven studie van mijn administratie.

Het grootste probleem dat rijst bij de toepassing van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, is dat van de clandestiniteit waarin de betrokkenen zich bevinden.

Gelet op de specifieke toestand van de meestal « gedwongen prostitutie » die zich aan dit onregelmatig verblijf koppelt, onderzoekt de dienst Vreemdelingenzaken elke aanvraag tot regularisatie, die uitgaat van vrouwen van vreemde nationaliteit die het prostitutiemilieu wensen te ontvluchten, met de nodige aandacht, spoed en welwillendheid.

Van zodra deze vrouwen die het slachtoffer van mensenhandel zijn, tegen hun pooier klacht indienen, geeft de dienst Vreemdelingenzaken een « aankomstverklaring » af. Het betreft een tijdelijk verblijfsdocument dat geldig is voor een duur van drie maanden en dat gedurende de hele duur van de juridische procedure tegen de pooier, telkens met een maand wordt verlengd.

Ik hecht eraan het Parlement te signaleren dat elke aanvraag met aandacht wordt gevolgd. Te dien einde neemt de dienst Vreemdelingenzaken onder andere contact op met de procureur des Konings bij wie de klacht werd ingediend. Indien de aanwezigheid van de aanklaagster gedurende de duur van de procedure niet absoluut noodzakelijk is of wanneer blijkt dat de klacht niet ernstig is, dan wordt de betrokkene voor zover haar verblijf onregelmatig is, in het bezit gesteld van een bevel om het grondgebied te verlaten. De dienst Vreemdelingenzaken treedt op dezelfde wijze op zo de vreemdeling die een beroep deed op deze maatregel tot tijdelijke regularisatie, uit vrije wil als prostituee blijft verder werken.

In geen enkel geval heeft de administratie de bedoeling deze vreemdelingen, die het slachtoffer van vrouwenhandel werden, te straffen of te vervolgen. Integendeel, er wordt hen alle mogelijkheden geboden om het prostitutiemilieu te ontvluchten en een nieuw leven te beginnen.

In het kader van de bevoegdheden die haar door de eerder genoemde wet worden toegekend, kan de dienst Vreemdelingenzaken niet overgaan tot de afgifte van een definitieve verblijfsvergunning.

De situatie waarin deze vrouwen zich bevinden, mag niet de reden zijn van automatische regularisatie van hun verblijfs-toestand en automatisch aanleiding geven tot een verblijfsvergunning. Deze toestand werd in 1991 trouwens besproken in het kader van de werkzaamheden van de Koninklijke Commissaris voor het migrantenbeleid. Alle aanwezige partijen waren het erover eens dat de afgifte van een definitieve verblijfstitel geen oplossing voor het probleem biedt. Dergelijke politiek zou in de kaart van de pooiers spelen die hierdoor nog meer bewegingsvrijheid zouden bekomen.

Het is inderdaad zo dat vele vrouwen terug tot het prostitutiemilieu keren nadat zij in het bezit gesteld werden van een « aankomstverklaring ». Zij kunnen zich echter ook tot verschillende hulporganisaties wenden waar zij de nodige financiële steun kunnen bekomen in afwachting dat zij in het bezit gesteld worden van een arbeidskaart, waardoor zij zelf in staat zijn om over de nodige bestaansmiddelen te beschikken, of tot op het ogenblik dat zij door bemiddeling van een dienstverlenende organisatie naar hun land van oorsprong kunnen terugkeren.

Slechts een klein aantal mensen dienen een klacht in en ontvangen een aankomstverklaring. Het is moeilijk deze mensen te « ontdekken » en ze in de goede zin van het woord te provoceren om een klacht in te dienen en ze ervan te overtuigen dat we ze niet zullen bestraffen of vervolgen.

Ten vijfde, wat de problematiek van de schijnhuwelijken betreft, volstaat sedert 1985 het huwelijk niet meer om de Belgische nationaliteit te verkrijgen. De betrokkenen moeten bovendien zes maanden samenleven om de nationaliteit te kunnen aanvragen. Ik heb voorgesteld deze termijn op twee jaar te brengen. Naar aanleiding van de bespreking in de Kamer van het ontwerp van wet over de naturalisaties zal ik een amendement indienen dat ertoe strekt de Grondwet toe te passen in onze wetgeving. De grote naturalisatie is afgeschaft en dus moet de wet worden aangepast.

Het huwelijk laat wel toe een verblijfsvergunning of een arbeidsvergunning te bekomen zonder de voorwaarde van samenleving. Waarschijnlijk zal ook dit moeten worden gewijzigd, maar dat behoort weldra niet meer tot mijn bevoegdheid. De procureur des Konings kan de nietigverklaring van een huwelijk vorderen op grond van politievervalsingen, wat tijd vergt en hoe dan ook laatijdig zal zijn vermits dit zal gebeuren na regelmatige toegang in het rijk.

Volgens mij moeten de voorwaarden strenger worden toegepast om de nationaliteit of de verblijfsvergunning te verkrijgen na een huwelijk. Als de echtgenoten na het huwelijk samenleven, is het normaal dat de betrokken echtgenoot de toelating krijgt om

op het grondgebied te blijven. Als na zes maanden blijkt dat de echtgenoten niet meer samenleven, zou het ook normaal zijn dat de verblijfsvergunning of de arbeidsvergunning vervalt.

Tenslotte, werd de problematiek van de vereiste coördinatie inzake afgifte van verblijfs- en arbeidsvergunningen, onderzocht in een interministeriële werkgroep onder leiding van de Koninklijke Commissaris voor het migrantenbeleid.

Daar werden een aantal bijkomende beslissingen genomen.

Zo werd de coördinatie van de toekenning van werkvergunningen in deze context behandeld. Het gaat om een bevoegdheid van de gewestministers van Arbeid.

De bevoegde ministers van de gemeenschapsexecutieven hebben zich ertoe verbonden de initiatieven te steunen inzake onthaal en begeleiding van de geïnteresseerden.

Een sensibiliseringsprogramma van de politiediensten werd uitgewerkt door een werkgroep van de departementen van Justitie en Binnenlandse Zaken.

Wat het uitreiken van arbeidsvergunningen betreft, hebben wij nog niet voldoende resultaten bereikt. Op het nationale niveau hebben wij hierover niet genoeg inlichtingen. De cijfers waarover u het had, mevrouw Maes, kunnen wij bijvoorbeeld zeer moeilijk in handen krijgen. Zo weten wij dat er een toename is van arbeidsvergunningen afgeleverd aan vrouwen van een bepaalde nationaliteit, maar de dienst Vreemdelingenzaken beschikt niet over de cijfers ter zake. Om vooruitgang te boeken, moet er dus meer overleg komen tussen de Gewesten en het ministerie van Justitie.

Er zijn echter ook wetgevende initiatieven nodig. In mijn antwoord aan mevrouw Maes heb ik eveneens aangekondigd dat een ontwerp van wet tot uitroeiing van bepaalde vormen van degradende publiciteit en tot vermijden van de « invoer » van niet-EG-onderdanen in voorbereiding was.

De studie die de uitwerking van het ontwerp voorafgaat, heeft bepaalde moeilijkheden naar voor gebracht. Zo zijn de Gemeenschappen bevoegd voor aspecten als het familiaal beleid en de hulp aan personen.

Er moet ook rekening worden gehouden met de principes bekrachtigd door het Verdrag tot de bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zoals het principe van niet-discriminatie, dat niet enkel op EG-onderdanen toepasselijk is.

Ik heb aan de Ministerraad van 21 juni 1991 een ontwerp van wet voorgelegd betreffende de bemiddelingsactiviteiten op het relationeel en huwelijksgebied.

Het ontwerp bevat in essentie bepalingen betreffende de huwelijks-« bemiddelings »-contracten, enerzijds, en betreffende de reclame op dit gebied, anderzijds.

De bepalingen betreffende de contracten werden op directe wijze geïnspireerd door de Franse wet van 23 juni 1989.

Zij beogen voornamelijk de klaarheid van de operatie te verzekeren, te vermijden dat de cliënt niet « in het nauw gedreven » wordt door de ondertekening van een langdurig niet-opzegbaar contract, aan de cliënt een termijn van overweging te garanderen, gevaarlijke vormen van financiering, zoals wissels of cheques ten titel van « waarborg », te verbieden, de overtredingen van de voorgaande bepalingen strafbaar te maken, en bedrieglijke praktijken die verwant zijn aan oplichting zonder nochtans te vallen onder de huidige bepalingen van het Strafwetboek, daar het gaat om handelingen geschied na het afsluiten van de contracten, strafbaar te maken.

De bepalingen inzake reclame beogen het verbieden van het organiseren van ontmoetingen die afbreuk doet aan de menselijke waardigheid en van reclame die aanzet tot seksuele uitbating van volwassenen en kinderen, dus tot « sekstoerisme ».

Het ontwerp bevat eveneens een belangrijke bepaling die in een doeltreffende vorm van « alternatieve sanctie » voorziet door aan de rechter de mogelijkheid te bieden de sluiting van het etablissement te bevelen en de veroordeelden te verbieden een dergelijk etablissement open te houden of er tewerkgesteld te zijn.

Een wetsvoorstel ingediend door volksvertegenwoordiger Tomas beoogde eveneens de reglementering van de activiteiten van huwelijksbemiddeling.

Mijn ontwerp werd voorgelegd aan het Parlement als amendementen van de regering bij zijn voorstel. Ik meen dat dit de meest efficiënte vorm van werken is.

De verenigde commissie voor het Bedrijfsleven en het Wetenschapsbeleid en voor de Landbouw en de Middenstand van de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft de tekst onderzocht en goedgekeurd. Het is mogelijk dat dit wetsontwerp nog vóór het reces in de Senaat wordt besproken.

Mevrouw Maes, ons strafrecht beteugelt niet de prostitutie als dusdanig. Alleen de uitbuiting van andermans prostitutie wordt bestraft. Moet het proxenetisme worden gelegaliseerd? Ik meen van niet. Waar ligt de grens tussen vrijwillige prostitutie en gedwongen prostitutie? U heeft over de toestemming van de vrouw gesproken. Prostitueert de vrouw zich vrijwillig hoewel zij niet wordt gedwongen maar, omdat haar sociale situatie haar noopt op die wijze haar materiële problemen op te lossen? Dat is een open vraag. Ik blijf aan het probleem de nodige aandacht besteden. *(Applaus.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Maes.

Mevrouw Maes. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank de minister voor zijn omstandig antwoord. Ik blijf echter vaststellen, met begrip voor de moeilijkheid van de te leveren bewijslast, dat er tegenover de pooiers en de tussenpersonen weinig bestraffend wordt opgetreden. Ik vraag mij af of dit niet te maken heeft met een soort hypocrisie in het mannelijk politieel apparaat waar men de pooiers wel kent, maar geneigd is de zaken door de vingers te zien omdat het nu eenmaal tot de traditie behoort dat in de schemerzone van de wet en van de moraal de prostitutie haar bedrijf heeft gevestigd. Doeltreffend optreden tegen handelaars en pooiers kan slechts lukken wanneer heel het politieel apparaat doordrongen is van de fundamentele onrechtvaardigheid van deze mensenhandel.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, ik wens u succes bij uw verdere pogingen tot coördinatie op het nationale vlak. Ik heb echter geen sluitende beloften gehoord van uwentwege omtrent de coördinatie op het internationale vlak. Het blijkt dat het circuit over Nederland, België en de buurlanden een groot effect heeft op de internationalisering van de handel. Ik hoop dan ook dat u ook op het internationale vlak zult slagen.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.
L'incident est clos.

INTERPELLATIE VAN DE HEER VAN BELLE TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN JUSTITIE EN ECONOMISCHE ZAKEN OVER «DE TOEKOMST VAN DE MILITAIRE RECHTBANKEN»

INTERPELLATION DE M. VAN BELLE AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE LA JUSTICE ET DES AFFAIRES ECONOMIQUES SUR «L'AVENIR DES TRIBUNAUX MILITAIRES»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Van Belle tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken over «de toekomst van de militaire rechtbanken.»

Het woord is aan de interpellant.

De heer Van Belle. — Mijnheer de Voorzitter, in het regeerakkoord van 9 maart 1992 is er in punt III.2 sprake van de afschaffing van de militaire rechtbanken. Zoals met vele van de andere bepalingen uit het akkoord het geval was, werd hieraan niet veel uitleg gewijd. Volgens de toelichting beoogt men «meer rechtvaardigheid via een betere rechtsbedeling», en daartoe zullen maatregelen worden getroffen «die een gebrekkige werking van de rechtsstaat tegengaan».

De afschaffing zou volgens de tekst van het akkoord, «het efficiënter maken van de burgerlijke en administratieve procedures in de hand werken» en het mogelijk maken om «de gerechtelijke achterstand zo snel mogelijk weg te werken».

Mijnheer de Vice-Eerste minister, sedert het opstellen van het regeerakkoord heeft men dit onderwerp niet meer behandeld. Men kan zich inderdaad voorstellen dat de bewindsploeg voorrang geeft aan andere maatregelen, zoals het verhogen van de inkomsten van de Staat, de begroting 1993, en in de dialoog van Gemeenschap tot Gemeenschap andere katten te geselen heeft, maar men zal toch niet zo maar «de afschaffing van de militaire rechtbanken» in het vooruitzicht stellen, zonder dat daaraan een grondige gedachtenwisseling tussen de coalitiepartners voorafging!

Door het akkoord te steunen, hebt u aan het voornemen ten minste impliciet uw goedkeuring gegeven. Ik mag dus aannemen dat er voor u gegronde redenen bestaan om te geloven dat met het afschaffen van deze oude instelling de abstract gehouden doelstellingen kunnen worden bereikt.

Welke waren deze redenen, mijnheer de Vice-Eerste minister, en wat is uw kritiek op deze organisatie? Welke concrete resultaten denkt u met de afschaffing van de militaire rechtbanken te verwezenlijken? Of om het met de woorden van het regeerakkoord te zeggen: op welke wijze zal er meer rechtvaardigheid zijn in de rechtsbedeling dan nu; op welke wijze zal de werking van de rechtsstaat verbeteren ten opzichte van vandaag; op welke wijze zullen de burgerlijke en administratieve procedures efficiënter worden gemaakt en in welke mate zal de gerechtelijke achterstand opgehaald worden na de afschaffing? Beschikt u over wetenschappelijke studies om uw antwoorden hierop te staven?

Dat hervormingen in het militair strafrecht, het militair strafprocesrecht en in de structuur van de militaire rechtsorganisatie vereist zijn, daarover bestaat consensus.

De militaire wetgeving bijvoorbeeld is op vele punten voorbijgestreefd, hoewel de militaire overheid, de uitvoerende macht of de rechtspraak doorgaans de geest van het burgerlijk recht reeds in de militaire rechtspleging hebben geïntroduceerd.

Men kan zich daarenboven geen beter tijdstip voorstellen om deze discussie over de wettelijke hervormingen te openen, nu ook belangrijke aspecten als de dienstplicht en deelname aan ruime supranationale initiatieven actueel zijn.

Zo had ik ook de visie van de minister willen vragen over het militair gerechtelijk apparaat in het licht van de eventuele Belgische deelname aan het Franse-Duits initiatief tot oprichting van een Europees bataljon. Wat is de invloed van een gebeurlijke afschaffing van de militaire rechtbanken op de wens om België in steeds grotere mate te betrekken bij VN-initiatieven?

Ook had ik de mening van de minister willen horen over een reeks voorstellen voor de hervorming van de militaire rechtspraak, gewenst door het auditoraat-generaal bij het militair gerechtshof, onafgezien van de eventuele afschaffing van de militaire rechtbanken. Het auditoraat-generaal stelt, zoals u bekend zal zijn, voornamelijk hervormingen voor op het wetgevend vlak. In bijna alle gevallen komt het erop neer aan de reeds bestaande feitelijke toestand een wettelijke grondslag te verlenen, die vreemd genoeg tot op heden nog altijd ontbreekt.

Het auditoraat-generaal stelt in dit verband onder meer volgende verwezenlijkingen voor: de goedkeuring van het voorontwerp van wet houdende wijziging van sommige bepalingen van de wet van 15 juni 1899 inhoudende titel II van het Wetboek van strafrechtspleging voor het leger; de goedkeuring van het voorontwerp van wet betreffende de voorlopige hechtenis in de militaire strafrechtspleging; de goedkeuring van wet wetsontwerp, thans in voorbereiding op het ministerie van Landsverdediging, ingevolge de aanbevelingen van de «Commissie ter bestudering van de delinquentie in de schoot van de krijgsmacht»; de goedkeuring van wet wetsontwerp houdende wijziging van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie.

Ik had graag het standpunt van de minister over deze voorstellen gehoord en wens te vernemen of hij zelf initiatieven ter zake zal voorstellen of hieraan daarentegen geen belang hecht.

Wat is verder de mening van de minister over de invloed van de hervormingen, in het licht van de recente operatie Reforbel, op de militairrechtelijke organisatie? Ik denk hierbij aan de gevolgen van het sluiten van het krijgsauditoraat van Neheim.

De regering stelt voor de militaire rechtbanken af te schaffen. Wanneer ik over deze materie logisch nadenk, zijn er volgens mij in de huidige maatschappelijke context daarvoor drie motieven mogelijk: een budgettair motief, waarvan geen sprake is in de toelichting van het regeerakkoord; een motief ingegeven uit de noodzaak de gerechtelijke achterstand weg te werken, waarvan wel sprake is in de toelichting van het akkoord; een ideologisch motief, dat in het akkoord uiteraard niet als dusdanig wordt vermeld.

Gelden bij het voornemen om over te gaan tot de afschaffing van de militaire rechtbanken overwegingen van budgettaire aard? Het departement van Justitie bevindt zich hierbij omwille van andere bijzondere problemen in ons land in een zeer bijzondere situatie.

Men is het er in het algemeen over eens dat dit departement niet als eerste voor saneringsoperaties in aanmerking moet komen, wel integendeel. De vraag is nu of het te overwegen valt om de militairrechtelijke organisatie af te schaffen als deelbijdrage tot de sanering van de overheidsfinanciën. Het mij ter beschikking gestelde cijfermateriaal kan mij niet overtuigen dat de eerste optie, «het leveren van een bijdrage tot de afbouw van de overheidsuitgaven» voor de regerende partijen de drijfveer kan zijn om de militaire rechtsstructuur op te heffen. Het militair gerecht kost aan het departement van Justitie bij benadering 300 miljoen frank per jaar op een totaal uitgavenbudget van ongeveer 30 miljard.

Dat cijfer is niet onmiddellijk van aard om een fundamentele bijdrage tot de vermindering van de 8 000 miljard staatsschuld te leveren. Ook binnen het departement van Justitie zelf zou de financiële weerslag zeer gering blijven. Het grootste gedeelte, een kwart miljard, bestaat immers uit lonen en sociale lasten van de magistraten en het personeel die ook na het verdwijnen van het militair gerecht voor een belangrijk aandeel ten laste van de begroting zouden blijven.

Daarmee kom ik tot de tweede prioriteit: «het inhalen van de gerechtelijke achterstand». Ik wil gerust aannemen dat de magistraten en hun personeel uit de militaire rechtbanken, kunnen worden ingepast bij de burgerlijke rechtbanken. Menig rechter zou de extra krachten hartelijk verwelkomen.

Toch ben ik er niet van overtuigd dat hierin de drijfveer voor de afschaffing van de militaire rechtbanken dient te worden gezocht, in de eerste plaats omdat men de gerechtelijke achterstand onmogelijk zal inhalen door het afschaffen van een structuur waar die achterstand juist niet bestaat. Men mag ook niet vergeten dat de militaire materies ook na de eventuele afschaffing van de militaire rechtbanken zullen moeten worden behandeld en dit bij voorkeur door personen die ermee vertrouwd zijn.

Ook de heer Durand, eerste voorzitter van het militair gerechtshof, stelt dat de militaire rechtbanken wel kunnen bijdragen tot het wegwerken van de gerechtelijke achterstand bij de gewone rechtbanken door, zonder de kaders van het militair gerecht te wijzigen, een aantal magistraten en griffiers de opdracht te geven om er ambten te vervullen. Een hervorming die het huidige kader van militaire magistraten en griffiers met één derde vermindert, wordt nog verzoenbaar geacht met het behoud van een kwalitatief hoogstaande militaire rechtsbedeling. Wanneer echter meer dan één derde van de kaders naar de burgerlijke rechtbanken wordt gedelegeerd, kunnen de verplichtingen niet meer worden nagekomen. Overigens zou door de afschaffing van de militaire rechtbanken de gerechtelijke achterstand nog toenemen. Het wegwerken van de achterstand kan dus op zichzelf geen reden zijn om de toekomst van de militaire gerechten in twijfel te trekken.

Blijft dan de derde mogelijkheid. Heb ik het bij het rechte eind, mijnheer de Vice-Eerste minister, wanneer ik ervan uitga dat een doctrinaire, ideologische visie aan de basis ligt van het voornemen tot afschaffen. Mijn stelling is ingegeven door de voorbeelden van ideologische ijver op dit vlak die men in het buitenland heeft kunnen waarnemen.

België is niet het eerste land dat wordt geconfronteerd met de vraag naar het nut van het militair gerecht.

Het meest opvallend was immers de wijze waarop men deze aangelegenheid in Frankrijk heeft behandeld. Heel kort na het eerste aantreden van president Mitterrand kwam deze hervorming in een mum van tijd tot stand, vier maanden om precies te zijn. Over hun motieven lieten de Franse socialistische partijen geen enkele twijfel bestaan: het militair gerecht was in hun ogen een uitzonderingsrechtbank, terwijl het strafrecht hetzelfde dient te zijn voor alle burgers. Zo lang er een apart militair strafrechtelijk apparaat bestond, viel de militair onder andere wetten dan die van de natie en behoorde het militaire aldus niet tot die natie. Door de afschaffing kon het vertrouwen in de krijgsmacht worden hersteld en werd het leger een «echt» democratische instelling, waarvan de dienstplicht voor de linkse regering het ultieme bewijs leverde, aangezien dit staat voor de gelijkheid.

In België is al op voldoende wijze aangetoond dat slechts een minderheid voor deze gelijkheid in aanmerking komt. Ik geloof niet dat ik mijn collega's daarvan dien te overtuigen. Slechts een beperkt deel van de mannelijke bevolking krijgt het voorrecht om binnen de muren van de kazernes deel uit te maken van deze «echt democratische instelling».

Het grote bezwaar dat door de tegenstanders van een aparte rechtsstructuur voor het militaire apparaat wordt geuit, is dat men te maken heeft met uitzonderingsrechtbanken.

Uit de buitenlandse voorbeelden blijkt dat de opheffing van dit militair gerecht niet heeft meegebracht dat aan de uitzonderings-toestand een einde kwam. Men heeft de problematiek slechts verlegd. Militairen worden wel berecht door burgerlijke rechters, maar in afzonderlijke militaire kamers.

De idee van een afzonderlijk militair recht en een afzonderlijke militaire rechtspraak wordt aldus niet verlaten. Het vervolgingsbeleid blijft grotendeels in handen van militairen. In Frankrijk bijvoorbeeld behoudt men voor de troepen in het buitenland, zonder echt fundamentele wijzigingen, het aloude concept van de militaire rechtbanken en hun afzonderlijke procedures.

Men kan bijgevolg vermoeden dat het voornemen om de militaire rechtbanken in ons land af te schaffen een ideologische basis heeft. Daarom is het heel leerzaam de visie van de minister van Justitie hierover te vragen.

Om te besluiten wens ik aan de minister een paar concrete vragen te stellen, waarop ik heel graag concrete antwoorden zou krijgen.

Ten eerste, op welke wijze wordt volgens de minister een betere rechtsbedeling bereikt door de afschaffing van een gerecht dat uitstekend werkt. Er is geen achterstand. Er is een totale aanpassing van de rechtspleging aan de vereisten van de Europese Conventie voor de rechten van de mens, eerbied voor de rechten van de verdediging, een totale onafhankelijkheid van de militaire overheid en desondanks een goede samenwerking met deze overheid. Er is een vergoederde informatisering dankzij de logistieke steun van het ministerie van Landsverdediging, evenals documentatiedienst zoals geen enkel parket-generaal er een heeft. Volstaat het niet het militair gerecht af te slanken en te herstructureren, rekening houdend met de vermindering van het aantal justitiabelen?

Ten tweede, welke waarborgen biedt de minister, in geval van afschaffing van het militair gerecht, voor de snelle en efficiënte uitvoering van de taken die dit gerecht momenteel in binnen- en buitenland vervult? Hoe zullen de specialisatie, de mobiliteit, de meertaligheid en de onbeperkte territoriale bevoegdheid, die het militair gerecht kenmerken, in een alternatief systeem worden verzekerd?

Ten derde, in tegenstelling tot Nederland, waar men met het oog op de integratie van de militaire rechtbanken in de gewone gerechten de «scherpe scheiding» tussen tucht- en strafrecht heeft ingevoerd, zijn in België en tuchtrecht nauw met elkaar verweven, nu geringe strafrechtelijke inbreuken tuchtrechtelijk kunnen worden afgedaan. Dit vereist bestendig overleg tussen het militair parket en de militaire overheid op alle niveaus. Meent de minister dat dit overleg nog op een even vlotte wijze zal kunnen geschieden na de eventuele afschaffing van de huidige structuren?

Ten vierde, hoe denkt de minister de jurisdictionele bevoegdheid over leden van de Belgische strijdkrachten en hun gevolg, belast met een zending in het buitenland, te handhaven, nu deze jurisdictionele bevoegdheid door internationale verdragen aan de militaire rechtbanken wordt toegekend?

Ten vijfde, hoe kan na de eventuele afschaffing van de huidige structuren, een militair gerecht, dat in oorlogs- of crisistijd krachtens verschillende internationale overeenkomsten vereist is, binnen de kortste termijn op de been worden gebracht?

Ten zesde, wat zal in geval van afschaffing van het militair gerecht het lot zijn van de huidige personeelsformatie van dat gerecht? Zal de gebeurlijke integratie in de gewone gerechten deze personeelsleden geen nadeel berokkenen inzake dienstanciënniteit, administratief en geldelijk statuut, promotiekansen? Indien zij met behoud van hun dienstanciënniteit worden overgeheveld naar de gewone gerechten — en men kan het zich moeilijk anders voorstellen — zullen zij dan de promotiekansen van bepaalde personeelsleden van de gewone gerechten, niet in de weg staan? Is de minister van plan bepaalde personeelsleden naar zijn administratie over te hevelen in plaats van naar gewone gerechten? Welk verband bestaat er tussen een dergelijke overheveling en een betere werking van de gewone rechtbanken? Welke waarborgen zullen desgevallend aan deze personeelsleden worden gegeven met betrekking tot hun statuut als leden van de rechterlijke orde?

We mogen ons hier terecht afvragen of de afschaffing zonder meer kan doorgaan. Het artikel 105 van het Grondwet, dat voorziet in de inrichting van de militaire rechtbanken — en niet in de afschaffing ervan — is niet voor herziening vatbaar verklaard. Waarschijnlijk is het huidige Parlement dus niet bevoegd in deze materie.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, wat is uw mening over al deze vragen? Graag zou ik van u een concreet antwoord krijgen.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandenberghe.

De heer Vandenberghe. — Mijnheer de Voorzitter, de afschaffing van de militaire rechtbanken treft rechtstreeks ongeveer 140 personen: magistraten en griffiers. Ik zal mijn uiteenzetting beperken tot enkele concrete vragen over het toekomstig lot van de betrokkenen. Ik ga niet in op de poging — een nuttige, maar ondeugdelijke poging — van collega Van Belle om naar aanleiding van de afschaffing van de militaire rechtbanken een ideologisch debat te openen en te verklaren dat een eventuele afschaffing zou zijn ingegeven door principiële en ideologische overwegingen. Ik denk dat dit niet het geval is. Er kunnen verscheidene argumenten van doelmatigheid, efficiëntie en reorganisatie worden aangevoerd. Op het ogenblik dat wij in West-Europa allerlei mutaties meemaken en ook in ons land de samenstelling van het leger wordt gewijzigd en de dienstplicht gelukkig wordt afgeschaft, spreekt het vanzelf dat vragen aangaande het overeind blijven van militaire rechtbanken ten minste worden gesteld.

De 140 betrokkenen vormen op zichzelf natuurlijk geen groot probleem, maar dat is geen reden om er met onachtzaamheid overheen te gaan. Zoals de vroegere procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, de heer Langemeyer, zei: « De kwaliteit van de rechtsstaat wordt bepaald door de wijze waarop zogenaamd kleine problemen worden opgelost. »

Mijnheer de Vice-Eerste minister, u kan met deze benadering ongetwijfeld akkoord gaan aangezien u zelf naar aanleiding van de regeringsvorming onder meer het contract met de burger hebt voorgesteld evenals het effectief en efficiënt aanpakken van concrete problemen.

Ik wil in mijn uiteenzetting de legitieme bezorgdheid verwoorden van de rechtstreeks betrokkenen. Deze bezorgdheid uit zich in de vorm van een aantal vragen.

Eerste vraag: worden de krijgsraden als « vonnisrechtbank » afgeschaft of wordt hun werking opgeschort? Dat zijn twee mogelijke benaderingen. Worden de militaire auditoraten eveneens afgeschaft of wordt hun werking opgeschort?

De tweede vraag betreft de afschaffing of opschorting van de werking van de militaire gerechten en hun mogelijke activiteiten in oorlogstijd. Er kunnen dan immers andere vragen rijzen. Indien zij blijven bestaan in oorlogstijd, welke consequenties zou dit hebben bij het opbouwen van bijvoorbeeld een reservekader?

Derde vraag: aan welke rechtsinstantie wordt bij afschaffing het militaire contentieux dat blijft bestaan, toegewezen? Worden in de gemeenschappelijke rechtbanken militaire kamers opgericht? Wat gebeurt er in dergelijke gevallen, bijvoorbeeld met militairen met een buitenlandse zending of opdracht, zoals vandaag in Joegoslavië?

De heer Van Belle. — Mijnheer Vandenberghe, het doet mij genoegen dat u mijn vragen herhaalt.

De heer Vandenberghe. — Mijnheer Van Belle, ik herhaal ze niet, maar stel dezelfde vragen, wat uiting is van eenzelfde bezorgdheid. Het is niet omdat u toevallig vóór mij spreekt dat ik onmiddellijk uw tekst heb gekopieerd. U hebt zich onthouden, maar ik heb de nieuwe wet op de auteursrechten goedgekeurd en wens haar ook hier te respecteren.

De vierde vraag betreft natuurlijk ook het toekomstig statuut van militaire magistraten en griffiers. De heer Van Belle heeft daaraan vanzelfsprekend ook aandacht besteed. Behouden de betrokkenen bij afschaffing van de rechtbanken hun verworven rechten uitgedrukt in wedden, kleidijvergoeding en medische verzorging of worden zij in disponibiliteit gesteld? Behouden zij bij delegatie hun anciënniteit, bijvoorbeeld in gemeenschappelijke rechtsinstanties? Welke rang nemen zij dan in? Indien zij bij een rechtbank worden gedelegeerd, wordt dan rekening gehouden met de woonplaats waar zij nu verblijven? Worden zij in dergelijk geval geïntegreerd in het gewone kader of in een tijdelijk kader in overtal?

Mijnheer de Vice-Eerste minister, dient samen met de afschaffing van de militaire gerechten het militaire strafrecht niet grondig te worden geactualiseerd en herzien? Dient er in feite geen coördinatie te bestaan tussen de afschaffing van de rechtbanken enerzijds en de fundamentele wijziging van het militair strafrecht anderzijds?

Ik hoop, mijnheer de Vice-Eerste minister, dat uw antwoord de betrokkenen de gewenste duidelijkheid zal brengen.

De Voorzitter. — Het woord is aan Vice-Eerste minister Wathetel.

De heer Wathetel, Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, mijn antwoord zal uit vier delen bestaan. Ik zal een toelichting geven bij het regeerakkoord. Ik zal het hebben over de modaliteiten, ik zal ook vragen stellen want vele technische vragen die hier in het midden werden gebracht, zullen een antwoord krijgen in de werkgroep die ik heb opgericht om de afschaffing of de herstructurering van de militaire rechtbanken voor te bereiden. Ik zal het ook hebben over de toestand van de magistraten, griffiers en personeelsleden en ik zal eindigen met de grondwettigheid.

Wat is de bedoeling van het regeerakkoord?

De principiële beslissing vervat in het regeerakkoord impliceert geen kritiek ten aanzien van de organisatie van de militaire rechtbanken, hoewel de rechtspraak van het Europees Hof bepaalde wijzigingen oplegt die tot op heden verwezenlijkt zijn door middel van de omzendbrieven: scheiding van de functies van onderzoek en openbaar ministerie, waarbij ik verwijs naar het arrest-Pauwels. Dit betekent dat zich in ieder geval een hervorming opdrong.

« Meer rechtvaardigheid » dient niet begrepen te worden in de betekenis van meer billijkheid in de werking van de militaire rechtbanken, maar in de betekenis van een beter gebruik van de menselijke en materiële middelen van de gerechtelijke orde in haar geheel.

Het is inderdaad duidelijk dat er thans een wanverhouding is in de toekenning van de middelen. Een enkele vergelijking: bij het parket van Brussel 200 000 nieuwe dossiers per jaar voor min of meer 80 magistraten, dat wil zeggen 2 500 nieuwe dossiers per jaar

en per magistraat. Voor al de militaire gerechten, 35 000 nieuwe dossiers per jaar waarvan ongeveer een derde wordt verzonden naar de gewone parketten, hetzij ongeveer 40 magistraten, of 875 nieuwe dossiers per jaar en per magistraat. Ik herhaal: 875 nieuwe dossiers tegen 2 500. Dat is geen verwijt aan de militaire rechtbanken of de magistraten van de militaire rechtbanken, enkel een vaststelling.

Bovendien hebben de gewone rechtbanken meer ingewikkelde en diverse zaken te behandelen.

Hier kan men nog aan toevoegen dat de kaders van de militaire rechtbanken, vastgelegd na de oorlog, sedert 1969 niet meer werden herzien, terwijl het aantal rechtsonderhorigen sedertdien sterk is verminderd. In 1969 waren er ongeveer 200 000 rechtsonderhorigen, vandaag zijn er ongeveer 115 000 en in 1995, na uitvoering van het « plan-Charlier » zullen er ongeveer 80 000 zijn. Met het « plan-Delcroix » worden het 40 000 rechtsonderhorigen. Bovendien is het aantal Belgische militairen in Duitsland sterk gedaald en daalt het verder: er zouden maar 3 500 militairen overblijven in 1995, ook in het plan van de huidige minister van Landsverdediging.

De bevoegdheden van de militaire rechtbanken zijn wel uitgebreider buiten het nationaal grondgebied dan in België waar meer bepaald het wegverkeer onder de bevoegdheid valt van de gewone rechtbanken. De cijfers worden evenwel medegedeeld onder voorbehoud van de beslissing die de regering binnenkort zal nemen in verband met de hervorming van het leger.

Het bestaan van militaire rechtbanken is op zijn minst in vredetijd en op het nationaal grondgebied niet onontbeerlijk. Onze Franse en Nederlandse bureaus hebben er het bewijs van geleverd. In tegenstelling tot wat de interpellant insinueert, wordt dit aspect van het regeerakkoord niet door ideologische overwegingen bepaald.

Ten tweede, de modaliteiten. Een werkgroep bestudeert op het ogenblik de uitvoeringsmodaliteiten van het punt van het regeerakkoord dat betrekking heeft op de afschaffing van de militaire rechtbanken. Die werkgroep is samengesteld uit de eerste voorzitter van het militair gerechtshof, de deken van de eerste voorzitters van de hoven van beroep, de auditeur-generaal, de deken van de procureurs-generaal bij de hoven van beroep, een vertegenwoordiger van de generale staf, leden van het departement van Justitie en van de Kanselarij, leden van de kabinetten van de Eerste minister en van de ministers van Landsverdediging en van Justitie.

Over een aantal principiële kwesties zal de werkgroep de regering voorstellen moeten voorleggen en dit verklaart waarom ik vandaag nog geen antwoord heb op alle vragen.

Hier volgen een aantal van die principiële kwesties.

Welke burgerlijke rechtbanken zullen in vredetijd de bevoegdheden van de militaire rechtbanken op het nationaal grondgebied overnemen?

Zullen, in deze context, bepaalde zaken die ressorteren onder het militair strafrecht moeten worden toevertrouwd aan gespecialiseerde kamers? In bevestigend geval, welke? Hoe zullen die kamers zijn samengesteld?

Welke bijzondere structuren dienen te worden uitgebouwd voor het geval dat de Belgische strijdkrachten zich buiten het nationaal grondgebied bevinden, hetzij op duurzame wijze zoals de Belgische strijdkrachten in Duitsland, hetzij onder bepaalde omstandigheden zoals operaties in de Golf, in Zaïre, in Joegoslavië?

De interpellant gaf uiting aan zijn bekommerning over de deelname van onze troepen aan internationale operaties in de context van de UNO of van de Europese Unie.

Welke reservestructuren dienen aanwezig te zijn om in oorlogstijd te kunnen optreden? Daarin is het antwoord begrepen op de vraag: afschaffing of opschorting. Volgens mij is het antwoord: « Afschaffing », maar met behoud van reservestructuren.

De verschillende technische vragen van de heer Van Belle zullen ook aan de orde staan van deze werkgroep, zoals de vraag of er nog specifiek overleg moet zijn tussen de generale staf en een gerechtelijke overheid.

Moet deze vraag wel worden gesteld? Is het niet normaal dat de contacten die nu bestaan tussen de generale staf en de auditeur-generaal, morgen ook zullen plaatshebben tussen de deken van het college van procureurs-generaal en de generale staf?

Al deze vragen worden onderzocht in de geest van het regeerakkoord, zoals ik dat daarnet heb uiteengezet. Wij gaan hierbij uit van een tweevoudige bezorgdheid: het operationeel karakter van onze strijdkrachten vrijwaren, in het bijzonder in een crisissituatie, en onze internationale verplichtingen in het kader van de NAVO, van de bijkomende akkoorden met Duitsland en, morgen, van de WEU eerbiedigen.

Bepaalde concrete maatregelen zijn nu reeds genomen. Zo wordt de kriegsraad te Neheim afgeschaft. Ongeveer een derde van de magistraten, griffiers en personeelsleden van de militaire rechtbanken zullen, grotendeels vóór 1 september 1992, worden overgeplaatst. Deze overplaatsingen gebeuren op vrijwillige basis en op advies van de betrokken gerechtelijke instanties, meer bepaald op advies van de auditeur-generaal en van de eerste voorzitter van het militair hof. Ook wordt de afschaffing van de afdeling Antwerpen van de kriegsraad van Brussel voorbereid.

De wetsontwerpen betreffende de interne hervorming van de militaire rechtbanken worden niet meer in overweging genomen, tenzij er interessante ideeën kunnen worden uit geput voor de organisatie van structuren die in welbepaalde toestanden, waarvan hiervoor sprake, nodig zijn.

Het doel van de hervorming is niet te besparen in het geheel van de uitgaven voor de rechterlijke orde, maar wel door een rationeler aanwending het geheel van de middelen beter te benutten.

Ik begrijp uw ongerustheid voor de magistraten, griffiers en personeelsleden, mijnheer Van Belle. Voor de betrokkenen is het belangrijk deze fundamentele hervorming op een positieve wijze te bekijken. Het goede werk dat zij nu leveren in de militaire rechtbanken, kan bijdragen tot de verbetering van de hele rechtsbedeling.

Het verloop van de afschaffing van de militaire rechtbanken, die waarschijnlijk gepaard zal gaan met het behoud van een bijzondere structuur voor de Belgische strijdkrachten buiten het rijk en met een reservestructuur voor oorlogstijd, zal vooraf zorgvuldig worden bestudeerd om de nadelen die deze hervorming kan meebrengen voor de magistraten, de griffiers en de personeelsleden, tot een minimum te beperken. Het is evident dat de Grondwet hierbij steeds zal worden geëerbiedigd. Er zal gewaakt worden voor de stipte bescherming van de statutaire rechten. De loopbaanperspectieven van de leden van de militaire rechtbank en van de gewone rechtbanken waarin zij worden geïntegreerd, zullen niet uit het oog worden verloren. Al deze aspecten zullen door de eerder vermelde werkgroep worden bestudeerd. Ook griffiers en personeelsleden zullen hierbij worden betrokken.

Het is natuurlijk voorbarig om nu reeds te zeggen hoe deze operatie concreet zal verlopen. De fundamentele opties waarvan ik sprak in het tweede punt van mijn uiteenzetting, zijn immers nog niet vastgelegd. Zowel voor de betrokken personen als voor het behoud van een goede rechtsbedeling is het belangrijk dat de huidige onzekerheid van korte duur is. Daarom is het mijn bedoeling snel een beleidsnota aan de regering voor te leggen, zodat zij in de maand oktober fundamentele opties kan vastleggen en het ontwerp van wet dat aan deze hervorming concrete vorm moet geven, tegen het einde van het jaar kan worden uitgewerkt.

In verband met de grondwettigheid kan ik het volgende antwoorden. Artikel 105 van de Grondwet bepaalt dat bijzondere wetten de organisatie regelen van de militaire rechtbanken, namelijk wat hun bevoegdheden betreft. Het Parlement is dus bevoegd om te bepalen wanneer zaken aan militaire rechtbanken worden toevertrouwd en om hun organisatie te hervormen met het oog op de bijzondere omstandigheden waarin het Parlement het nodig acht de specifieke structuren te behouden. Er zijn twee zulke bijzondere omstandigheden, namelijk de strijdkrachten buiten het rijk en een reservestructuur in oorlogstijd.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van Belle.

De heer Van Belle. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank de minister voor zijn zeer omstandig antwoord, hoewel er toch nog vele vragen onbeantwoord bleven. Hij verwees naar een werkgroep die in het leven werd geroepen om alle bijzondere vragen te bestuderen en trachten te beantwoorden.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, het zou mij aangenaam zijn indien u de leden van de commissie voor de Justitie op de hoogte wilt houden van de evolutie van de werkzaamheden in die werkgroep.

U heeft ook gezegd dat u alles in het werk zult stellen om de loopbanen van de magistraten en de griffiers zo vlot mogelijk te laten verlopen. U heeft tevens gewezen op de fundamentele opties die nog niet werden vastgelegd. De onzekerheid moet voor de betrokkenen echter van zo kort mogelijke duur zijn. Ik zou u dankbaar zijn mocht u mij en de leden van de commissie voor de Justitie op de hoogte houden van dit dossier.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

INTERPELLATION DE M. HATRY AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE LA JUSTICE ET DES AFFAIRES ECONOMIQUES SUR «LE CONFLIT ENTRE LA COMMISSION EUROPEENNE ET LE MINISTRE BELGE DES AFFAIRES ECONOMIQUES AU SUJET DE LA POLITIQUE A MENER A L'EGARD DE L'INDUSTRIE AUTOMOBILE EUROPEENNE»

INTERPELLATIE VAN DE HEER HATRY TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN JUSTITIE EN ECONOMISCHE ZAKEN OVER «HET CONFLICT TUSSEN DE EUROPESE COMMISSIE EN DE BELGISCHE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN OVER HET BELEID MET BETREKKING TOT DE EUROPESE AUTOMOBIELINDUSTRIE»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Hatry au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques sur «le conflit entre la Commission européenne et le ministre belge des Affaires économiques au sujet de la politique à mener à l'égard de l'industrie automobile européenne».

La parole est à l'interpellateur.

M. Hatry. — Monsieur le Président, la Commission européenne a élaboré un document consacré aux perspectives de l'industrie automobile européenne. Cette communication destinée au Conseil, au Parlement et au Comité économique et social des Communautés européennes a été publiée au début du mois de juin et s'intitule : «L'industrie automobile européenne; situation, enjeux et propositions d'action.»

Ce document entend assurer une double fonction : en premier lieu, contribuer à l'analyse des conditions industrielles et technologiques requises pour le succès de l'industrie communautaire de l'automobile et des équipementiers et, en second lieu, expliquer comment l'industrie automobile peut profiter de la série de mesures horizontales existantes ou ayant été proposées, afin de soutenir l'industrie dans ses efforts en vue d'améliorer sa compétitivité. Je précise immédiatement que, dans le jargon communautaire, les mesures dites horizontales portent par exemple sur des activités comme la recherche ou le domaine social, par opposition aux mesures dites verticales qui s'appliquent à un secteur déterminé.

En parcourant cette communication, on y trouve un certain nombre de considérations qui figuraient d'ailleurs dans les communications antérieures, la Commission élaborant de tels documents tous les trois ou quatre ans.

Il y est par exemple question du cadre permettant d'accroître la compétitivité de l'industrie automobile, notamment le marché unique, ainsi que de l'élaboration des règles techniques et environnementales permettant de constituer le cadre du grand marché intérieur.

On y trouve aussi des considérations relatives au rapprochement des fiscalités indirectes ainsi qu'un chapitre important consacré aux contributions de la politique de concurrence, notamment en ce qui concerne la coopération entre entreprises.

Il est question également de l'encadrement des aides publiques à l'investissement, de la stimulation de la politique de recherche et de développement, à la fois sur le plan des entreprises individuelles et sur le plan collectif, de la formation des travailleurs et de la reconversion qui s'imposera dans certains cas, de la sous-traitance, assurée par les équipementiers et les fournisseurs de matériaux, de la distribution automobile, parfois jugée trop peu compétitive par la Commission, ainsi que de la nécessaire amélioration de l'accès de l'industrie communautaire aux marchés des pays tiers, sans oublier la responsabilité des partenaires sociaux.

Dans ses conclusions, la Commission fait état d'un certain nombre de constatations positives concernant notamment l'avance technologique caractérisant les voitures produites dans la Communauté, leur qualité élevée, leurs bonnes performances, y compris sur le plan des économies en carburant, sans oublier la gamme étendue des modèles offerts, parfaitement adaptée à la demande des consommateurs. Mais à côté de ces points forts, la Commission relève également des faiblesses non négligeables — qu'elle qualifie elle-même d'importantes — qui doivent être surmontées par l'industrie : «Il faut procéder à des changements à l'échelon des firmes elles-mêmes ainsi que dans les relations des constructeurs d'automobiles avec les secteurs en amont et en aval où une amélioration de la collaboration et de la coordination des efforts est nécessaire.»

La Commission souligne la nécessaire modernisation des structures à l'échelle de l'industrie dans le cadre de l'achèvement du marché intérieur qui fera disparaître le cloisonnement, lequel est aujourd'hui une forme de protection des marchés. Elle souligne également l'augmentation nécessaire des performances par une adaptation substantielle de la taille, de la structure et des aptitudes de la main-d'œuvre, sur la base de l'article 123, nouveau, du Traité, concernant le Fonds social. Elle accorde une importance particulière à la recherche et au développement. Enfin, le respect de l'environnement dans le domaine des transports est une contrainte qui n'est pas sous-estimée par la Commission.

Cette communication, je le répète, ne revêt pas un caractère différent de celles qu'elle a adressées antérieurement au secteur automobile ou qu'elle consacre régulièrement à d'autres domaines, comme la sidérurgie, le textile ou l'industrie chimique ou pétrolière.

Alors qu'elle ne méritait aucun excès d'honneur ni d'ailleurs d'indignité, cette communication a cependant donné lieu à une réaction extrêmement vive et surprenante du ministre des Affaires économiques. Je vous lis la relation qui en a été faite dans la presse.

«La communication de la Commission sur l'industrie automobile européenne est irréaliste et inadéquate, car beaucoup trop optimiste. L'ampleur du défi n'est pas suffisamment mesurée. Les véritables causes de retard ne sont pas analysées, et les objectifs ne sont pas clairs. La situation est plus grave que veulent le croire les constructeurs européens, et le retard par rapport au Japon est flagrant. Les sociétés européennes se contentent de rappeler leurs bénéfices annuels, alors que leur part réelle de marché ne cesse de diminuer partout dans le monde.»

En outre, toujours selon M. Wathélet, «les constructeurs européens oublient constamment qu'ils vivent dans un marché européen actuellement encore fortement protégé par la limitation des exportations de voitures japonaises, ce qui fausse encore l'image réelle du secteur automobile européen.»

Selon le ministre, les ministres de l'Industrie devaient décider, le mercredi 17 juin, d'«aller au-delà» du texte de la Commission et d'entamer «un véritable débat de fond» sur la stratégie à long terme à adopter, «et non pas uniquement au niveau politique», mais avec tous les constructeurs européens autour d'une table.

Le ministre poursuit : «C'est pourquoi la Belgique va proposer à Luxembourg aux Etats membres l'introduction des aspects suivants dans la résolution sur l'industrie automobile :

a) «Créer une structure de dialogue et de concertation Commission-entreprises» — c'est d'ailleurs enfoncer une porte ouverte parce que cette structure existe :

b) « Mener une analyse sans complaisance » — ce qui ne serait « pas le cas aujourd'hui », selon le ministre;

c) Fixer des objectifs substantiels plus précis que la compétitivité ou d'autres aspects à court terme, par exemple le développement de la voiture propre et intelligente à l'horizon 2010;

d) Etablir un tableau de bord permettant d'évaluer si les moyens mis en œuvre permettent d'atteindre les objectifs fixés de façon concertée.

A tout ceci, ajoute le ministre, « j'ai de fortes indications que la présidence portugaise y est favorable et qu'elle en tiendra compte ».

On ne peut pas être plus critique, me semble-t-il, à l'égard d'un document de la Commission. Je dois cependant constater qu'en empruntant cette voie, le ministre est en contradiction avec toutes les règles qui devraient s'imposer à la Belgique en la matière.

Vous me permettez de vous en rappeler quelques-unes. On se gargarise en ce moment du principe de la subsidiarité. On en parle néanmoins encore à demi mot, parce qu'on estime que lorsque les onze pays auront ratifié le Traité de Maastricht, c'est dans cette voie-là qu'il faudra orienter les débats pour rendre le Traité à nouveau attirant pour nos interlocuteurs danois. Or, la subsidiarité est précisément le contraire de ce que préconise le ministre lorsqu'il veut intervenir directement dans le processus industriel et se mêler du fonctionnement d'une industrie, qui, à l'heure actuelle, ne demande rien. De plus, cette industrie est en parfait dialogue avec la Commission, ce qui semble échapper au ministre. Voilà pour ce qui concerne la subsidiarité violée.

J'en viens à présent au deuxième point. Le ministre devrait savoir qu'il existe dans le Traité de Maastricht, au titre XIII, un nouvel article 130, lequel s'applique précisément au genre de cas qu'il veut viser. Il n'ignore certainement pas non plus qu'il s'agit là d'un dispositif extrêmement délicat à propos duquel deux thèses se sont opposées lors des négociations.

La thèse souvent qualifiée de « libérale », d'abord, est principalement soutenue par les représentants allemands, britanniques et néerlandais qui sont uniquement favorables à des interventions de type horizontal visant à créer des conditions globales favorables au développement industriel: stimuler la politique de la recherche, faciliter les adaptations des secteurs en régression et ce, en utilisant des procédés conformes de marché, assurer un cadre concurrentiel, créer un climat de confiance, bon pour des investissements.

De l'autre côté, certains pays méditerranéens, mais aussi la France préconisent une politique industrielle active, dite verticale, qui consiste à pratiquer une stratégie de secteur et non pas uniquement une stratégie favorisant le développement intersectoriel de certains domaines d'activités ou le cadre général de l'activité industrielle.

Il est intéressant, monsieur le Vice-Premier ministre, de prendre connaissance de cet article 130 du Traité de Maastricht. En effet, de cette manière, vous verrez à quel point ce que vous préconisez est en totale contradiction avec le chapitre « Industrie » du nouveau Traité sur l'Union européenne que la Belgique n'a pas encore ratifié.

Voici ce que dit l'article 130: « La Communauté et les Etats membres veillent à ce que les conditions nécessaires à la compétitivité de l'industrie de la Communauté soient assurées. » C'est exactement la finalité que poursuit la commission dans sa communication. « A cette fin, conformément à un système de marchés ouverts et concurrentiels, leur action vise à :

— Accélérer l'adaptation de l'industrie aux changements structurels;

— Encourager un environnement favorable à l'initiative et au développement des entreprises de l'ensemble de la Communauté et notamment des PME;

— Encourager un environnement favorable à la coopération entre entreprises;

— Favoriser une meilleure exploitation du potentiel industriel des politiques d'innovation, de recherche et de développement technologique. »

Voilà donc les quatre objectifs contenus dans ce chapitre qui concerne la politique industrielle et qui, en fait, est intitulé Industrie, le mot « politique » ayant été soigneusement écarté.

Les moyens mis en œuvre pour atteindre ces finalités n'ont rien de commun avec la presse de cinquante tonnes que vous voulez manier, monsieur le Vice-Premier ministre, pour aider l'industrie automobile européenne.

Le deuxième paragraphe stipule que « les Etats membres se consultent mutuellement en liaison avec la Commission et, pour autant que de besoin, coordonnent leurs actions. La Commission peut prendre toute initiative utile pour promouvoir cette coordination ».

Quant au paragraphe 3, il précise que « la Communauté contribue à la réalisation des objectifs visés au paragraphe 1er au travers des politiques et actions qu'elle mène au titre d'autres dispositions du présent Traité ». Le Traité prévoit donc une politique de la recherche, une politique scientifique, une politique des relations extérieures, mais il ne définit pas de politique automobile. Cet article est très clair à cet égard.

Avant de vous lancer dans une tirade comme celle que j'ai lue tout à l'heure, monsieur le Vice-Premier ministre, vous devez savoir que, dans le domaine de l'industrie, le Conseil statue à l'unanimité, et ce sur la proposition de la Commission. Celle-ci garde donc, en l'occurrence, la maîtrise du jeu. En la heurtant de front, vous n'avez certainement pas, selon moi, contribué à faciliter l'organisation d'un dialogue de qualité. Donc, « le Conseil statuant à l'unanimité sur proposition de la Commission, après consultation du Parlement européen et le Comité économique et social, peut décider de mesures spécifiques destinées à appuyer les actions menées dans les Etats membres, afin de réaliser les objectifs visés au paragraphe 1er ».

Enfin, le texte précise encore que « le présent titre ne constitue pas une base pour l'introduction par la Communauté de quelque mesure que ce soit pouvant entraîner des distorsions de concurrence ». Or, monsieur le Vice-Premier ministre, dans l'énumération que l'on vous prête et que j'ai citée, des actions conduisant à des distorsions de concurrence sont envisagées.

J'aborde le troisième point où vous êtes en contradiction avec votre collègue et ami, le ministre des Finances. En effet, le paquet Delors II, d'une très grande ambition, tel qu'il avait été présenté par le président de la commission, comportait un relèvement important des moyens: le passage du taux maximum du prélèvement du PNB en faveur des actions de la Communauté de 1,20 à 1,37 p.c., une affectation considérable de moyens nouveaux non seulement au Fonds de cohésion prévue dans les accords politiques mais aussi à un développement actif en matière de politique de recherche, de développement technologique, d'action industrielle etc. En outre, les précomptes que représentent les autres prélèvements seraient considérables.

Au cours des réunions des ministres des Finances et de l'Economie, notamment grâce à l'initiative de votre collègue, le ministre des Finances, les souhaits initiaux du paquet Delors II ont été quelque peu rabattus; ce sont précisément les aspects de politique industrielle qui ont été différés ou, même, éliminés.

Si vous voulez à présent les réintroduire, monsieur le Vice-Premier ministre, vous devez vous mettre préalablement d'accord avec votre collègue le ministre des Finances qui vérifiera ce que la Belgique peut supporter en matière de budget communautaire. Il faudra alors l'amener à modifier totalement l'attitude belge et à accepter le paquet Delors II dans sa première version plutôt que le paquet différé et réduit tel qu'il se présente maintenant après la réunion de Lisbonne.

Donc, monsieur le Vice-Premier ministre, ici non plus, il n'existe pas de cohérence entre la politique que vous préconisez et celle souhaitée par le ministre des Finances qui a d'ailleurs emporté l'adhésion de ses collègues, les ministres des Finances des autres pays.

J'en viens au quatrième point qui est peut-être le plus inquiétant dans votre approche, monsieur le Vice-Premier ministre. Quand des entreprises se sont trouvées en difficulté dans la Communauté européenne, deux techniques différentes ont été appliquées. La première était destinée aux secteurs mûrs, adultes, restés

relativement riches, comportant de grandes entreprises ayant le sens des responsabilités sociales, et des entreprises capables d'assainir elles-mêmes le secteur. Tel a été, par exemple, le cas des crises intervenues dans le secteur chimique ou dans le secteur pétrolier. Ainsi, la demande de pétrole a baissé de plus de 40 p.c. depuis 1979 et près de 45 p.c. des raffineries ou des capacités de raffinage ont été fermées. En pétrochimie, les réductions ont été tout aussi drastiques à certains moments. La Commission n'est pas intervenue directement dans la réglementation qu'on a dû faire subir aux industries pétrolière et chimique.

A l'inverse, une deuxième technique a été appliquée aux entreprises déjà trop affectées par la récession pour gérer seules leur propre restructuration. La Commission est donc intervenue directement dans le processus. Tel a été le cas de l'industrie charbonnière et de l'industrie sidérurgique, par exemple, où l'on a travaillé sur la base de quotas de production, de quotas d'importation et de prix minima. Tout un arsenal, prévu dans le Traité CECA a été mis en œuvre. On est entré dans le vif de la politique industrielle, simplement parce qu'il n'y avait pas moyen de laisser l'industrie se sauver elle-même, si ce n'est en entraînant des dizaines de milliers de licenciements, sans assurer même ni la survie de l'industrie, ni des conditions sociales acceptables.

D'après votre intervention, monsieur le Vice-Premier ministre, je juge que vous considérez que l'industrie automobile n'est pas capable de pratiquer le premier processus et qu'il faut aller à son secours, contre son gré. C'est bien de cela qu'il est question.

La réaction du secteur automobile n'a pas été très élogieuse à l'égard des propos qui vous ont été prêtés. Il a nettement souligné que vous vouliez lui appliquer des remèdes qu'il ne réclame pas et dont il n'a pas besoin, étant donné qu'il saura faire lui-même face aux problèmes que vous entrevoyez à court terme et au-delà de l'an 2000.

Sans que l'on en comprenne la raison, vous avez pris une position — de même qu'en ce qui concerne l'article relatif à la politique industrielle et en matière de subsidiarité — qui n'est pas favorable à votre participation ou à celle de la Belgique à l'exercice d'une influence sur le processus.

En heurtant la Commission aussi violemment, vous prenez position entre les partisans de l'autogestion du secteur et de sa réorganisation par ses moyens propres, humains, sociaux, financiers et ceux qui, au contraire, souhaitent une approche industrielle interventionniste, entre les « libéraux » germano-britanniques et néerlandais et les pays méditerranéens qui souhaitent une intervention directe dans le processus industriel. Devons-nous mettre le doigt entre l'arbre et l'écorce? Vous vous prononcez aussi en matière de subsidiarité. Est-ce bien sage et opportun? Avez-vous réellement envisagé les conséquences de l'attitude que vous préconisez?

La réaction du secteur automobile, dont on a pris connaissance dans les journaux, est semblable à celle du secteur de l'assurance: la presse a en effet évoqué votre souci de « veiller à la rentabilité » de ce secteur alors que simultanément le gouvernement s'apprête à le taxer lourdement par toutes les techniques que vous connaissez — je citerai à titre d'exemples: l'augmentation sensible de la taxation des assurances de groupe et des fonds de pension, à savoir 8,86 au lieu de 3,5 p.c.; des cotisations à l'assurance maladie-invalidité, 3,55 p.c. au lieu de 2,55 p.c., l'augmentation de 10 p.c. de la taxe sur les contrats automobiles omnium, l'introduction de la taxe non récupérable de 1,4 p.c. sur le chiffre d'affaires des entreprises d'assurances.

Ces augmentations et nouvelle taxe ne vous ont pas empêché de vous qualifier, au cours de plusieurs interviews, de sauveur de la rentabilité des assurances. Vous souhaitez apparemment reproduire le même jeu dans le secteur automobile qui ne demande pourtant qu'à être en paix et à pouvoir gérer lui-même ses problèmes.

Je reprendrai ici les propos du président de la Febiac, Fédération belge des industries de l'automobile et du cycle, émis au cours de la dernière assemblée générale: « En observant certains groupes de pression incontrôlables, intouchables et non soumis aux sacrifices imposés aux citoyens, on en vient à se poser la question grave de savoir s'il ne faudra pas que le secteur automobile lance des actions musclées au lieu de prêcher la concertation. »

Ensuite, au sujet de la politique gouvernementale, après avoir indiqué que « le point de rupture fiscale approche », le président de la Febiac poursuit en ces termes: « Après un réaménagement des taux de TVA, sans aucune forme de concertation avec les représentants du secteur automobile, le gouvernement a majoré les accises sur le diesel et l'essence, augmenté de 10 p.c. l'impôt sur les assurances omnium, imposé une limitation drastique de la déductibilité des frais de voiture, mis en œuvre la taxe de mise en circulation et il parle maintenant d'un projet d'écotaxe.... Il est temps de développer une politique basée sur les intérêts du citoyen et non sur ceux des partis. Febiac dénonce la « rage taxatoire » du gouvernement qui vise plus particulièrement une industrie qui réalise des efforts considérables en vue de maintenir sa compétitivité et dont l'état de santé mérite une vigilance de tous les instants. »

On a l'impression, monsieur le Vice-Premier ministre, que vous voulez faire de l'industrie automobile un boxeur dont vous liez un bras derrière le dos et dont vous vous étonnez qu'il soit ensuite battu. A ce moment, vous vous portez à son secours. Cette attitude est identique à celle que vous avez adoptée à l'égard du secteur des assurances: vous en déplorez le manque de rentabilité mais vous faites tout pour que ce mal s'aggrave.

Aux conflits politiques issus de vos déclarations, s'ajoutent donc la déception et le mécontentement du secteur automobile. Ce dernier vous a fait remarquer qu'en ce qui concerne le dialogue avec la Commission européenne, une organisation AECA le représente sur le plan européen où tous les constructeurs sont présents. Cette organisation a, dans le passé, pris des engagements comme celui de la réduction de 10 p.c. de la consommation d'essence et de diesel. Ce dialogue existe depuis près de vingt ans et n'a pas attendu la Belgique pour être mis en œuvre.

L'attitude actuelle de la Belgique suscite mon étonnement, monsieur le Vice-Premier ministre, et peut être comparée à celle de la grenouille qui veut se faire aussi grosse que le bœuf.

Même s'il n'existe aucun centre de décision propre pour l'industrie automobile belge et bien que nous ayons des centres de coordination, nous sommes, en tant que Belges, intéressés fortement à ce secteur. Notre industrie automobile est fort bien gérée; elle réussit d'ailleurs à battre tous les records d'exportation puisque 95 à 96 p.c. de nos voitures sont exportées. Nous pouvons en produire près de 1,5 million par an. Les constructeurs belges sont tous intégrés dans des structures internationales performantes. Il me paraît vraiment extraordinaire de constater que c'est d'un pays qui n'a pas de centre de décision ni de capitaux nationaux engagés dans un grand groupe international en matière automobile que viennent les critiques les plus virulentes à l'égard de la proposition de la Commission, proposition qui, elle, a été élaborée en concertation avec le secteur automobile européen.

Devons-nous donc leur faire la leçon, les inviter à la concertation comme si celle-ci n'avait pas eu lieu? Tout cela me paraît dénoter un manque de compréhension des réalités du secteur. Un ministre bien informé aurait, me semble-t-il, hésité avant de tenir les propos en question. Une attitude plus prudente s'impose en la matière, une attitude qui prendrait davantage en compte la nécessaire coopération avec, d'une part, la Commission qui sait ce qu'elle doit faire et a une connaissance précise de ses limites et de ses pouvoirs et, d'autre part, avec le secteur qui, manifestement, d'après les échos que j'en ai, n'a guère été consulté.

Le secteur automobile a été le premier surpris par les critiques émises à l'égard de son aptitude à l'adaptation et de sa faculté de corriger ses faiblesses et d'exploiter ses forces. L'industrie automobile a pourtant eu l'occasion de faire ses preuves à cet égard. La plus grande prudence s'imposait donc, eu égard au passé de ce secteur et à son avenir souhaitable.

Telles sont, monsieur le Vice-Premier ministre, les réflexions que je souhaitais vous soumettre. J'espère qu'il vous sera possible de démentir les propos que l'on vous prête. Dans la négative, je ne pourrais que constater l'erreur que vous avez commise en critiquant à ce point la communication de la Commission. (Applaudissements.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Dierckx.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Voorzitter, zelden heb ik een warmer pleidooi ten voordele van de auto en de autofabrikant gehoord. Ik kan dan ook niet anders dan hier enkele woorden tegenoverzetten, ook al wek ik daarmee misschien de indruk het voor de regering op te nemen. Dat is alleszins niet mijn bedoeling.

Onlangs zei de burgemeester van Antwerpen bij de opening van een autosalon dat de auto niet langer het symbool is van vrijheid, maar wel van onvrijheid, en dit niet alleen in de grootsteden, maar ook op de autosnelwegen. In dit debat is dat een eerste nuttige overweging.

Een aantal mensen beginnen er zelfs mee te pronken dat zij geen auto bezitten en verkondigen dat dit een vorm van ware rijkdom is. Zij rekenen u voor hoeveel taxis zij kunnen nemen met het geld dat zij voorheen besteedden aan de autoverzekering en de verkeersbelasting. Ook dat is in het debat het overwegen waard.

Nu het IJzeren Gordijn is weggefallen, staan wij in West-Europa meer dan ooit voor het immense probleem van wat in Duitsland de «Blechlawine» wordt genoemd, een lawine van auto's die elke dag door Europa raast. We staan voor een levensgroot probleem, niet alleen voor het milieu, maar ook voor de vrijheid van de mens, zonder dan nog te spreken over de slachtoffers van het autoverkeer.

De vraag rijst welke politiek wij moeten voeren: zwaarder belasten, andere auto's produceren, de import reduceren of contingenten? Ik heb vernomen dat Indonesië of Maleisië reeds heeft beslist de invoer van auto's te beperken. Moeten wij het aantal auto's per gezin beperken? Kan het voor de vaders en de moeders in onze maatschappij nog een doel zijn elk van hun kinderen zo vlug mogelijk een eigen auto te laten bezitten? Sommigen zien in de ecotaks de oplossing, anderen menen dat wij vooral educatief te werk moeten gaan en nog anderen menen dat wij moeten blijven zoeken naar de gezonde auto, dat wij de stadscentra autovrij moeten maken, meer parkings moeten bouwen en meer wegen aanleggen. Dit willen uiteraard de wegenbouwers. Ik meen dat er maar één oplossing is: minder auto's produceren en laten circuleren. Ik ben het helemaal niet eens met de oplossing die de heer Hatry aan het probleem wil geven en ik ben bijzonder nieuwsgierig de reactie van de minister hierover te horen. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. Wathélet, Vice-Premier ministre.

M. Wathélet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques. — Monsieur le Président, j'essayerai de donner une réponse sérieuse à M. Hatry même si, selon son habitude, il a porté un jugement sans avoir préalablement écouté les arguments qui pouvaient lui être opposés.

Il a, en effet, conclu que ma déclaration constituait une faute si je ne démentais pas les articles de presse. Or, ne souhaitant pas accuser les journalistes, il va de soi que je maintiens les termes de ma déclaration.

Dans la mesure où vous m'accusez de ne pas avoir lu le Traité de Rome, je vous répondrai que tout ce qui est excessif est évidemment insignifiant, monsieur Hatry. Je ne possède sans doute pas votre intelligence. Je demeure néanmoins honnête sur le plan intellectuel.

J'ai lu les articles du Traité de Rome. Vous prétendez que mes propositions sont contraires aux termes de ce Traité et qu'en même temps, elles enfoncent des portes ouvertes. Soyez clair: si mes propositions sont en opposition avec le Traité, il est évident que je n'enfonce aucune porte ouverte! Par ailleurs, le Traité n'interdit pas, que je sache, d'enfoncer des portes ouvertes!

Je souhaite exposer les raisons qui ont motivé mon intervention. Ce n'est ni parce que notre pays est petit, ni parce que la Commission européenne présente une proposition que nous n'avons pas le droit, même si l'unanimité est requise, d'exprimer notre pensée. Comme Edgard Faure l'a dit, on a parfois — ou souvent — tort d'avoir raison trop tôt. Je ne voudrais pas que, dans quelques années, il puisse m'être reproché de ne pas avoir dit mon sentiment à temps.

Les Européens sont généralement ignorants ou négligents en ce qui concerne les problèmes à long terme. Vous avez, monsieur Hatry, posé les questions de l'avenir, à long terme, de l'automobile

et de la fonction de la mobilité. Vous avez également soulevé le problème de la voiture propre au début du siècle prochain. Les constructeurs automobiles doivent, eux aussi, s'interroger sur ces différents sujets.

J'ai proposé des objectifs à long terme à l'industrie européenne. Vous leur avez opposé une réaction de mépris en haussant les épaules. Mes suggestions méritent, je pense, plus d'attention.

Pourquoi ai-je parlé? Je l'ai fait en tant que Belge et Européen. Sauf à des fins politiques, il faut se garder de tout mélanger. Je conçois très bien ce sport qui, à la tribune, consiste à opposer majorité et opposition. Néanmoins, si vous souhaitez que nous discutons de manière sérieuse, vous devez reconnaître que mon intervention visait les aspects industriels et européens de la construction automobile. Mon but n'était pas de m'en prendre aux politiques de consommation ou de taxation nationales qui, par ailleurs, ont peu à faire dans ce débat; mon intention était de déterminer notre position face à celle des Japonais et des Américains. Je ne prétends pas que les mesures que vous avez évoquées sont positives lorsqu'elles proposent d'augmenter les taxes; je suis réaliste! Il est évident que ces mesures frappent de la même manière les acheteurs de voitures japonaises, européennes et américaines.

Pourquoi ai-je, dès lors, pris la parole en tant que Belge? Précisément pour les raisons pour lesquelles vous souhaiteriez que je me taise, monsieur Hatry. Pour aborder les problèmes du secteur automobile, un Belge est, à mon sens, plus à l'aise qu'un Français, un Allemand ou un Italien, lesquels sont peut-être plus dépendants de leurs grands constructeurs et demandent, dès lors, dans une certaine mesure, qu'on les laisse en paix. Je reviendrai plus tard sur cet aspect des choses.

Comme vous l'avez dit, en Belgique, l'automobile est un secteur essentiel qui, quelles que soient nos performances, nous place dans une situation de dépendance extraordinaire.

En 1990, 1 252 196 véhicules neufs ont été assemblés en Belgique. Par habitant, ce chiffre nous permet d'occuper la première place mondiale. Le secteur automobile, avec un solde excédentaire de quarante-deux milliards en 1990, apporte une contribution essentielle à la balance commerciale. Il assure 11 p.c. du total de l'emploi en Belgique et représente un chiffre d'affaires total de plus de mille milliards de francs belges. Il est vrai que nous ne possédons pas de marque nationale. Peut-être est-ce là la raison pour laquelle nous sommes bien placés pour formuler des propositions plus concrètes et plus audacieuses dans ce domaine? Peut-être aussi sommes-nous plus objectifs dans un tel débat?

Par ailleurs, comme notre marché intérieur est réduit et que la Belgique n'abrite pas de sociétés mères, nous risquons, monsieur Hatry, si les décideurs, constructeurs et Etats européens se trompent dans leurs prévisions à court et à long termes, d'être une des premières victimes des rationalisations susceptibles d'intervenir.

Il fallait donc que je m'exprime en tant que Belge et je ne voulais pas attendre, pour le faire, d'être certain que ma proposition soit adoptée à l'unanimité. Il est vrai que j'ai lancé un cri d'alarme qui n'a pas encore fait l'objet d'une approbation unanime. Je reviendrai toutefois sur la question et il est possible que d'autres me rejoignent...

Je me suis également exprimé en tant qu'Européen, car ce secteur est un excellent exemple de mise en œuvre d'une politique industrielle de la CEE. Il ne s'agit certainement pas, monsieur Hatry, d'une politique de subventions ou de subsides et je ne me livrerai pas à des considérations d'ordre idéologique en utilisant les termes «libres échangistes» et «interventionnistes», que vous avez employés tout à l'heure, recourant ainsi à la caricature.

Je considère donc ce secteur comme un excellent exemple de ce qu'on peut appeler une politique industrielle communautaire. Le Traité de Maastricht, même s'il n'est pas ratifié, a contribué à renforcer cette idée. Ce secteur concentre plusieurs aspects: l'article 113 du Traité qui concerne les relations commerciales avec les pays tiers, l'article 130 R, où il est question de l'environnement, les articles 85 et 86 qui traitent de la concurrence et les articles 92 et 93 des aides d'Etat. Ce secteur aborde également toutes les politiques de recherche et de développement et de formation.

Je me suis donc exprimé en tant qu'Européen, d'autant plus que ce thème est plus que jamais d'actualité.

Lorsque vous prétendez, monsieur Hatry, que les constructeurs ne demandent pas d'interventions de la part de la Communauté, vous exagérez. En effet, ils réclament tous à grands cris un accord de limitation des importations en provenance du Japon! Excepté en ce qui concerne le Japon, ils sont évidemment favorables à la concurrence... A l'instar de M. Hatry, ils sont «libres échangistes», à condition que les Japonais ne viennent pas s'installer en trop grand nombre en Europe! En tant qu'Européen, je dois parler de ce secteur; si ce que vous dites est vrai, monsieur Hatry, pourquoi ce dernier n'accueille-t-il pas les voitures japonaises? Si tel était le cas, les voitures européennes seraient moins chères, plus belles et plus fiables! Si la concurrence ne leur fait pas peur, pourquoi réclamer des accords de limitation d'importations?

M. Hatry. — Dans huit ans, il n'y aura plus aucune limitation!

M. Wathélet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques. — Attendez de voir ce que le secteur demandera à la Commission en 1998! Vous prétendez que les pouvoirs publics ne doivent pas agir en la matière car les constructeurs savent ce qu'ils ont à faire... Je me demande précisément si ces derniers ne vont pas nous amener à devoir déclarer, en 1996, 1997 ou 1998, que nous ne sommes pas encore prêts, que la situation reste grave et que l'accord de limitation d'importations doit être prolongé. Quelle sera alors votre réaction?

Je vous livre une troisième réflexion. Dans le cadre de la Communauté, le secteur automobile est en profonde mutation. Le marché intégré le plus important du monde: 14,3 millions en ce qui concerne la production et l'assemblage, 1 200 000 personnes en emplois directs, 950 000 en emplois «composants» et 2 500 000 en emplois indirects.

Ne pensez-vous pas, en fonction de ces chiffres, que nous devons élever la voix auprès du Conseil européen, au lieu d'accepter des notes lénifiantes, expliquant que les problèmes sont réels mais que les voitures européennes ont prouvé leur supériorité en matière de technologie et qu'elles sont adaptées aux besoins des consommateurs? Il n'empêche que de nombreuses pages sont consacrées aux problèmes, et il en existe beaucoup.

En termes de compétitivité par rapport au Japon, ne devons-nous pas nous interroger sur les raisons pour lesquelles, lorsque quinze heures de travail suffisent à un ouvrier japonais, il en faut trente-cinq pour un ouvrier européen! Nous ne devons pas non plus nous demander pourquoi, par rapport au Japon, notre déficit commercial a plus que doublé depuis 1988! Ces comparaisons sont établies en termes de valeur; si elles l'étaient en termes d'unités, le rapport serait de un contre dix.

En outre, s'il est vrai qu'il est difficile d'exporter au Japon — le fait même d'envisager la traduction de leurs formulaires est décourageant! — il n'empêche qu'il est intéressant de comparer la participation des Européens et des Japonais dans les marchés tiers. Entre 1980 et 1990, tous les constructeurs européens ont perdu des parts de marché très importantes — parfois à concurrence de 10 p.c. — sur les marchés américain, africain, asiatique et australien. Ces pourcentages étant presque toujours compensés par les Japonais, ce ne sont pas les Américains qui vont pouvoir prendre la place.

Cela ne doit-il pas faire l'objet d'une réflexion européenne plutôt que d'une note presque «autosatisfaisante» et d'une répartition de quelques subsides? En tant qu'Européen, j'ai parlé non seulement parce que le secteur est d'actualité et en pleine mutation, mais également parce que le contexte institutionnel s'y prêtait. Même si vous dites que je n'ai pas lu l'article 130 du Traité, je crois pouvoir vous dire qu'il jette les bases d'une politique industrielle communautaire reflétant la communication Bangemann de novembre 1990, intitulée «Politique industrielle dans un environnement ouvert et concurrentiel».

Enfin, à l'heure où l'on assiste à un certain «désenchantement» à l'égard de l'Europe et aux débats politiques sur la ratification de Maastricht, ces textes européens illustrent la nécessité d'inaugurer un réel débat sur les vrais problèmes.

Comme Belge et comme Européen, j'avais donc des raisons de prendre la parole, non pas pour contribuer à une résolution vide de sens — ce qui ne m'intéresse nullement — mais pour dire ce qu'il me paraissait nécessaire de dire même si, aujourd'hui, mes propos ne sont pas agréables à entendre.

Sur le plan technique, pourquoi n'étais-je pas satisfait des textes de la Commission? Il faut pouvoir évoquer cette bonne habitude qu'a la Commission, vis-à-vis du Conseil des ministres européens, de proposer un texte, d'écouter les critiques des Etats membres concernant ce texte, de dire qu'elles seront prises en compte et de se représenter à la réunion suivante, avec un texte à peine modifié. Je connais ce problème en tant que ministre de la Justice et dans le domaine de l'immigration, il doit en être de même en matière de politique industrielle. Mais, en l'occurrence, j'avais une raison supplémentaire d'être perplexe: j'avais peur d'une occasion perdue, d'un rendez-vous manqué.

J'ai souligné le caractère plus que positif de l'initiative de la Commission consistant à parler du secteur de l'automobile dans le cadre d'une politique industrielle, et je continue à le faire. Mais, au niveau du contenu, j'ai le sentiment d'avoir lu une analyse où se mêlaient tergiversations et, à certains égards, contradictions. Vous relirez, monsieur Hatry, la note de la Commission, partiellement reprise par la note de la présidence. Il y est précisé d'un côté que, finalement, tout va bien et que tout est bon en matière de technologie, d'adaptation aux besoins de la clientèle et, de l'autre, que l'on perd des marchés, que nous ne sommes plus compétitifs. Nous sommes rentables mais sans nous poser la question de savoir si nous n'allons pas «mourir» sur le haut de gamme dans cinq ans et si les Japonais ne nous y concurrenceront pas avec succès.

Par ailleurs, je n'ai pas trouvé, dans cette note, d'analyse suffisamment précise des causes de notre retard. Pourquoi perdons-nous des parts de marché? La note dénonce les difficultés rencontrées, propose des solutions sur lesquelles je reviendrai, mais les causes du retard n'y sont pas analysées.

En outre, les objectifs ne sont pas clairs. On y parle bien d'une compétitivité mais, pourquoi, monsieur Hatry, des entreprises rentables aujourd'hui voudraient-elles être compétitives demain? Elles n'en ressentent pas le besoin. Elles peuvent aujourd'hui rémunérer des actionnaires, mais par rapport aux producteurs japonais, elles rémunèrent moins bien les distributeurs et c'est la raison pour laquelle un grand nombre d'entre eux passent au marché japonais. Vous verrez ce qui se passera en Italie, l'an prochain, lorsque les limitations d'importation de voitures japonaises ne se compteront plus par pays mais sur l'ensemble du territoire européen! Vous verrez le nombre important de grands distributeurs de marques italiennes qui passeront aux marques japonaises. Voilà les causes qu'il faut analyser, voilà ce que nous devons nous demander: qu'attendons-nous de l'automobile?

En tant que Commission européenne, gouvernements nationaux et grands constructeurs, nous ne pouvons pas parler uniquement des problèmes industriels sans nous poser la question de savoir si à force de vendre plus de voitures, nous pourrions encore rouler et si, à force d'en vendre trop, nous pourrions encore bouger. *Quid* de la pollution? *Quid* des problèmes de la mobilité? *Quid* de la voiture dite intelligente? *Quid* de la voiture reliée aux réseaux routiers? Sans parler des victimes de la route auxquelles notre collègue Ecolo a fait allusion tout à l'heure!

Enfin, monsieur Hatry, si les causes ne sont pas suffisamment analysées dans la note de la Commission, si la situation y est décrite avec trop de complaisance et si les objectifs ne me paraissent pas assez clairs — et je ne prétends pas détenir toutes les réponses ou la solution —, j'ai peur des occasions perdues et je crains que l'on répète les erreurs du passé. J'ai peur que l'on ne fasse de l'automobile une sorte de «programme-esprit», comme pour les technologies de l'information où l'on constate que Philips, qui occupait la deuxième place mondiale, n'occupe plus aujourd'hui que la dixième et qu'il lui reste probablement des problèmes à affronter.

Alors, quelles étaient mes propositions? Elles ne sont pas révolutionnaires, monsieur Hatry, mais elles indiquent bien comment le débat est fermé. Au Conseil, on m'a dit qu'il était important pour les constructeurs européens que le texte de cet accord soit

accepté. Et je comprends que les constructeurs veulent que cet accord passe! En effet, le texte ne les ennuie en rien puisqu'il précise que leurs produits sont excellents et propose même que l'on distribue des aides, que l'on favorise la recherche et le développement. Sur quoi, pourquoi? On n'en sait rien, mais chacun aura la possibilité d'être en quelque sorte membre d'une clientèle attirée à un nouveau guichet européen.

Et c'est en cela, monsieur Hatry, que je reviens à votre contradiction fondamentale, vous, le « libre-échangiste », l'adversaire de l'interventionnisme. En effet, la Commission propose des solutions à nouveau basées sur la subsidiation. Bien sûr, il faudra répartir les subsides selon les grands constructeurs car, même si des projets sont meilleurs que d'autres, on ne peut accepter que la totalité de l'aide aille à l'Allemagne, à la France, à l'Italie ou à la Grande-Bretagne. Il faudra donc répartir selon de petits projets, et la note de la Commission permet finalement de retrouver des guichets de subsides qui vont à l'encontre de ce que vous semblez vouloir proposer.

Quels sont mes messages? Le premier est de refaire l'analyse et de la compléter pour identifier les causes du décrochage de notre secteur, de manière à disposer demain d'un guide d'action ce que n'est pas, aujourd'hui, le document de la Commission dont je continue cependant à louer l'initiative. En deuxième lieu, il convient de développer une stratégie en fonction d'une vision et d'une perspective qui dépassent le très court terme et la petite subsidiation. Et, en troisième lieu, il faut passer par un dialogue organisé entre les pouvoirs publics et les entreprises et pas seulement une organisation professionnelle des constructeurs automobiles agissant alors en quelque sorte en qualité de syndicat et se limitant à défendre telle ou telle mesure, comme le blocage des importations ou une augmentation du budget de la Communauté pour la recherche et le développement.

Qui doit se rencontrer? La Commission et les pouvoirs publics, d'une part, et les grands constructeurs, d'autre part, ces derniers ne venant pas simplement défendre un secteur, mais étant animés par la volonté d'apporter quelque chose de positif à ce débat qui, dans dix ans, ne pourra peut-être plus être mené.

Ma proposition était donc d'établir une structure de dialogue et de concertation et non, comme vous semblez m'en accuser, monsieur Hatry, de renouer avec l'interventionnisme. Au contraire, j'ai demandé d'analyser en profondeur la situation avant de se livrer à de l'interventionnisme subsidiant. Et je comprends que les constructeurs tenaient tellement à ce que la proposition de la Présidence soit acceptée. Il est évident qu'elle ne les gêne en rien! Elle constate que les constructeurs connaissent des problèmes, qu'ils ne sont pas compétitifs mais qu'ils sont rentables. On leur propose donc quelques subsides à la recherche et au développement et des subsides à la formation, la main-d'œuvre étant trop vieille. Pourquoi les constructeurs refuseraient-ils? De plus, en 1996-1997, ils demanderont que l'on continue à bloquer les frontières pour ce qui est des importations japonaises. Je propose tout simplement, de manière plus crue et plus provocante, que le problème soit discuté entre Européens au moment où, justement, on peut initier une politique européenne à ce niveau, sous la houlette de la Commission.

Pour conclure, mes propositions illustrent, voire renforcent, non seulement le principe de subsidiarité tel que décrit à l'article 3 B du Traité de l'Union qui peut se résumer comme suit: chacun doit intervenir pour ce qu'il fait de mieux, mais aussi l'article 130 consacré à l'industrie.

La subsidiarité peut, en effet, se définir positivement. Il convient que les institutions européennes et les Etats membres envisagent de travailler ensemble pour atteindre des objectifs par des moyens qu'ils se fixent dans la transparence. J'évoque à cet égard l'exemple allemand: régulièrement, la loi sur la tâche d'intérêt commun fixe entre les partenaires du niveau fédéral et du niveau des Länder, les objectifs à atteindre, les moyens à mettre en œuvre et la répartition de la charge financière de ceux-ci.

A terme, je crois qu'en matière de politique industrielle, tant l'application des articles 146 et 145 du Traité, qui définissent le rôle du Conseil et notamment sa mission de coordination des poli-

tiques nationales, que l'article 130 du Traité de l'Union qui définit la politique industrielle en application, devraient être mis en œuvre, dans une optique de tâches d'intérêt commun que je viens de décrire.

C'est à cet égard que le dossier de l'automobile est exemplaire. Il met en cause, d'une part, des compétences intégrées, exercées par la Commission de manière autonome — par exemple, le droit de la concurrence dans les éventuels rapprochements entre entreprises ou dans le contrôle des interventions financières des pouvoirs publics — et, d'autre part, des compétences exercées sur mandat ou sur indication du Conseil.

En outre, le Conseil, comme législateur, est appelé à intervenir, par exemple pour définir les normes de protection de l'environnement qui sont imposées aux véhicules.

La mise en œuvre de toutes ces compétences répond bien à la définition de la politique industrielle et peut se réaliser dans le respect du principe de la subsidiarité. Nous attendions de la Commission qu'elle s'y engage à la fois pour ses compétences autonomes et ses compétences de proposition, et c'est ce que nous n'avons pas suffisamment trouvé. Le pas accompli va dans la bonne direction, mais il fallait aller plus loin.

J'en viens à votre deuxième critique. C'est précisément dans le sens de l'intervention des ministres des Finances, particulièrement du nôtre, que j'ai formulé ma proposition, monsieur Hatry, en affirmant que le paquet Delors II, avant même qu'il soit adopté, ne devait pas être un prétexte.

Je me joins bien volontiers aux déclarations des ministres des Finances pour dire que nous ne devons pas nous tourner vers la subsidiation avant d'avoir analysé notre marché et examiné les causes de notre retard. De même, ne nous dirigeons pas vers la création du nouveau guichet communautaire; essayons d'abord d'adopter une position commune consistant à faire mieux plutôt qu'à faire plus. Je ne crois donc pas, en conclusion, que l'on doive aujourd'hui établir un lien entre les moyens budgétaires disponibles et l'approche de la politique industrielle que nous voulons pour l'automobile.

Par ailleurs, je rappelle que j'ai demandé, avant d'accorder des subsides supplémentaires et de créer des guichets, que nous examinions ensemble, dans une nouvelle structure de dialogue et de concertation, les causes du retard européen, que nous fixions les objectifs et, enfin, déterminions la politique à suivre.

C'est à cela que je me suis attaché et m'attacherai encore demain, car je reste inquiet, monsieur Hatry, quand je constate aujourd'hui que l'industrie européenne, en termes de compétitivité, se situe à peu près à la moitié du résultat atteint par le Japon, qu'en matière d'utilisation des structures de distribution, les actionnaires des constructeurs européens sont probablement beaucoup trop gourmands, eu égard à ce qu'ils laissent au secteur de la distribution, qui est pourtant le canal d'information le plus important qui soit pour améliorer la qualité des véhicules.

Je suis également inquiet quand je constate que l'industrie automobile européenne perd partout des parts de marché et que notre déficit commercial avec le Japon a doublé depuis 1988. Vous comprendrez, dès lors, que je ne puis accepter que l'on dise: « Tout va très bien, Mme la marquise; si un problème se pose, créons un petit guichet, accordons une petite subvention et les constructeurs européens seront contents. »

Demain, il sera trop tard, surtout, monsieur Hatry, si ce que vous prédisiez se réalise, à savoir que les importations japonaises seront libres d'ici 1998. Avant qu'en 1997 on nous demande une mesure de sauvegarde pour raison d'urgence, j'ai voulu lancer les alertes nécessaires et j'espère que le débat continuera. (Applaudissements.)

M. le Président. — La parole est à M. Hatry.

M. Hatry. — Monsieur le Président, ce qui est agréable dans la réponse circonstanciée du ministre Wathélet à une interpellation, c'est qu'au terme de celle-ci, on n'a plus aucune illusion. On sait maintenant que le ministre Wathélet n'est pas partisan de l'écono-

mie de marché, qu'il est favorable à l'intervention et à des structures étatiques rigides, sous le contrôle desquelles l'industrie « pourra » se déployer, comme c'est le cas dans les pays à planification étatique.

M. Wathelet est un disciple de George Orwell. Comme dans 1984, il donne une définition de la subsidiarité qui est le contraire de la notion que ce terme recouvre.

Ensuite, il réussit à enforcer des portes ouvertes, puisqu'il préconise une concertation qui existe déjà, et à donner des interprétations d'articles du Traité qui sont tout à fait contradictoires avec leur libellé.

Enfin, M. Wathelet ne trouve-t-il pas extrêmement curieux d'être le seul des douze ministres de l'industrie de la Communauté à avoir combattu la note de la Commission? Il nous a dit: « Oui, on a toujours tort d'avoir raison trop tôt. ». Selon moi, une telle appréciation à l'égard de soi-même ne respire pas vraiment la modestie. Mais telle n'est peut-être pas la principale vertu du ministre!

Voilà, monsieur le Président, mes conclusions pour ce qui concerne cet échange de propos.

M. le Président. — La parole est à M. Wathelet, Vice-Premier ministre.

M. Wathelet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques. — Monsieur le Président, M. Hatry a peut-être perdu toutes ses illusions, mais qu'il sache aussi que je n'en avais aucune avant qu'il prenne la parole.

Ensuite, j'estime que tout ce qui est excessif est insignifiant.

Enfin, pour ce qui concerne les leçons de modestie, ce n'est pas chez lui que j'irai les prendre!

M. le Président. — L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

INTERPELLATIE VAN DE HEER GOOVAERTS TOT DE MINISTER VAN FINANCIËN OVER «DE AANLEG VAN EEN REGISTER DER VERMOGENS IN BELGIË»

INTERPELLATION DE M. GOOVAERTS AU MINISTRE DES FINANCES SUR «L'ETABLISSEMENT D'UN REGISTRE DES FORTUNES EN BELGIQUE»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Goovaerts tot de minister van Financiën over «de aanleg van een register der vermogens in België».

Het woord is aan de interpellant.

De heer Goovaerts. — Mijnheer de Voorzitter, uit herhaalde verklaringen van verantwoordelijken blijkt dat in diverse kringen — ook in regeringskringen — het idee leeft om in ons land een vermogenskadaster aan te leggen.

Vice-Eerste minister Coëme suggereerde het invoeren van een crisisbelasting, waarbij hij verklaarde dat belastingen worden geheven op inkomsten uit arbeid en beleggingen: onroerend, roerend of beroepsmatig.

Mevrouw Devits beweerde dat België een belastingparadijs is zonder vermogensbelasting.

Een vertegenwoordiger van de Socialistische Partij verklaarde in de kamercommissie bij de bespreking van de financierwet dat een belasting van meerwaarden op aandelen kan worden ingevoerd. Daartoe moeten aandelen op naam worden gebracht.

In een ontwerpadvies van de Hoge Raad voor financiën wordt voorgesteld te zorgen voor een betere controle van de belastingen op het spaargeld. Dit kan door de invoering van een vermogenskadaster of door de spaarinkomsten opnieuw te globaliseren met de andere inkomsten. Het controlesysteem maakt het mogelijk de kapitaalbewegingen te volgen en door de globalisatie kan men zelfs de verplaatste spaarmiddelen blijven belasten. Dit idee komt voor in het ontwerpadvies van de Hoge Raad voor financiën

over besparingen waarvan een kopie in handen is gevallen van een journalist die in *De Morgen* van 11 juni 1992 de aanbeveling citeerde.

De Nationale Bank controleert reeds het systeem van de kredietverlening aan de Belgen en het leven van de ondernemingen is haar bekend via de belastingcentrale.

Ik zal nu uiteenzetten hoe de Nationale Bank, met of zonder medeweten van de regering — in ieder geval met stilzwijgende toestemming — alle voorbereidselen treft met het oog op het invoeren op termijn van een vermogenskadaster.

De Nationale Bank staat via het door haar beheerde effecten-clearingstelsel in voor de registratie en de vereffening van transacties met betrekking tot alle gedematerialiseerde effecten van de overheidsschuld — dat wil zeggen Schatkistcertificaten en lineaire obligaties — alsook van de gedematerialiseerde thesaurie- en depositobewijzen die door privé-ondernemingen of lokale besturen kunnen worden uitgegeven.

Op elk ogenblik kan de Nationale Bank dus nagaan wie over welke effecten beschikt en wie van vandaag op morgen welke effecten aan wie verkoopt, met dien verstande evenwel dat enkel de posities van de bemiddelaars bekend zijn en niet de posities van de privé-clënten, de opdrachtgevers van deze bemiddelaars die als commissionair voor hun rekening optreden.

De rol van de Nationale Bank is daarentegen veel beperkter wat de aandelen en de obligaties uitgegeven door privé-ondernemingen betreft. De Nationale Bank vereffent enkel de transacties met betrekking tot deze effecten als het gaat om bewegingen tussen specienrekeningen van de bemiddelaars, dit echter zonder over deze specien te beschikken. De specien zelf bevinden zich onder meer bij de bankinstellingen. De taak van de Nationale Bank is dus beperkt tot het compenseren van de wederzijdse schuldvoorwaarden in geld, die tussen de bemiddelaars bestaan ingevolge de tussen hen afgesloten effectentransacties.

Dit betekent dat de Nationale Bank geen controle kan uitoefenen op de onderliggende transacties die in haar boeken aanleiding geven tot bewegingen tussen de specienrekeningen en de bemiddelaars.

De Nationale Bank doet een volgende stap, nu Charles Goldfinger, die thans op verzoek van de minister van Financiën opnieuw in België vertoeft, opdracht heeft gekregen om de werking van de Belgische financiële markten te evalueren. Hij zal ongetwijfeld bevestigen dat de Nationale Bank — zoals zij zelf beweert — het best geschikt is om het systeem Belarfi te beheren en te controleren.

Sedert enige tijd, en niet toevallig nadat het effectenclearingstelsel van de Nationale Bank in werking is getreden en functioneert, wordt door de Nationale Bank aangedrongen om onder haar beheer een uniek centraal clearingsorganisme in België, «Belarfi-Clearing» op te richten waarbinnen alle transacties, zowel beurs- als buitenbeurstransacties, met betrekking tot alle effecten zouden worden vereffend.

Door deze kennis van de samenstelling van de portefeuilles van alle deelnemers, creëert de Nationale Bank echter een doelbewuste verwarring tussen enerzijds, de noodzaak om over bepaalde gegevens te beschikken teneinde een efficiënte clearing van effectentransacties te kunnen verrichten en anderzijds, de controle over het privé-bezit van aandelen en van andere titels in België. Het grootste gevaar voor de gehele operatie «Belarfi» zoals die door de Nationale Bank wordt voorgesteld, bestaat er evenwel in dat de Nationale Bank niet alleen de controle over een dergelijke massa privé-bezit zou verwerven, doch daarenboven vroeg of laat er ook in zal slagen het individuele privé-bezit te identificeren.

In een artikel, gepubliceerd in het tijdschrift *Revue de la Banque*, ontpopt de adjunct-kabinetschef van de minister van Financiën, de heer Olivier Lefèvre, zich immers tot een grote voorstander van de veralgemening van het fiscaal statuut dat thans op gedematerialiseerde effecten van toepassing is, tot alle vastrentende effecten. Dit zou er, kort gezegd, op neerkomen dat men verschillende categorieën effectenrekeningen opent naargelang de werkelijke eigenaars van die effecten al of niet van roerende voorheffing zijn vrijgesteld. Op het ogenblik van de betaalbaar-

stelling van de coupons zou het clearingorganisme aldus in staat zijn aan de van roerende voorheffing vrijgestelde deelnemers een bruto-intrest te betalen en aan de niet-vrijgestelde deelnemers een netto-intrest, evenwel na afhouding van de voorheffing.

Men begrijpt gemakkelijk dat het voor de politieke machthebbers, ingeval van de totstandkoming van zulk systeem in het kader van de Nationale Bank, maar een kleine stap meer zal zijn om aan deze laatste de opdracht te geven de identiteit van de individuele cliënten van de bij haar aangesloten deelnemers te achterhalen, met alle mogelijke consequenties van dien. Bij nader toezien blijkt de regering, op initiatief van de Nationale Bank, reeds sinds enige tijd op wetgevend vlak de nodige voorbereidingen te hebben getroffen om voor het hierboven geschetste scenario een eerste concrete aanzet te verschaffen.

Door de wet van 2 januari 1991 betreffende de markt van de effecten van de overheidsschuld en door het koninklijk besluit van 23 januari 1991 betreffende de effecten van de staatsschuld wordt de notie van dematerialisering van titels in het Belgisch recht ingevoerd, dat wil zeggen papierloze titels waarvan het bestaan enkel is vastgelegd door een inschrijving op een rekening-courant — in werkelijkheid een computerbestand — bij de Nationale Bank.

Er wordt echter vastgesteld dat de geciteerde teksten in ruime bewoordingen verwijzen naar gedematerialiseerde effecten in het algemeen. Het was dus duidelijk niet de bedoeling van de wetgever — in feite de Nationale Bank — het regime van de dematerialisering en de centralisatie ervan in het kader van de Nationale Bank enkel te beperken tot de effecten van de overheidsschuld. De teksten zijn zodanig opgesteld dat ze van toepassing kunnen worden verklaard op gedematerialiseerde effecten van verschillende natuur. Dit kan bijvoorbeeld door in de titel van de wet en het koninklijk besluit de verwijzing naar de overheidsschuld gewoon te laten vallen.

Ik wijs er trouwens op dat in vergelijking met de andere Nationale Banken in Europa, de Belgische proportioneel veruit het meest personeel aan het werk heeft en het meest economisch controlerend optreedt. In ons land bestaan bovendien — wat in andere landen, behoudens twee, niet het geval is — zowel een Nationale Bank als een Commissie voor het bank- en het financieelwezen. Het zijn twee zware administratieve structuren naast elkaar. In dat verband leg ik aan de minister een vergelijkende tabel voor.

Aangezien de minister zal antwoorden dat het niet de intentie is van de regering een vermogenskadaster tot stand te brengen, wil ik hem drie vragen stellen.

Ten eerste, is de minister zich ervan bewust dat de Nationale Bank, als zij het Belarfi-Clearingsysteem onder controle krijgt, over alle middelen zal beschikken om een vermogenskadaster aan te leggen? Zoniet, had ik graag geweten wat de positie van de minister desaan gaande is en of hij de nodige maatregelen zal nemen om dit te vermijden.

Ten tweede, staat de minister achter het project van zijn adjunct-kabinetschef om de Belgische titels te dematerialiseren?

Ten derde, staat de minister achter het project van zijn adjunct-kabinetschef om een systematisch onderscheid te maken, waarvan het systeem zou worden beheerd door de Nationale Bank, tussen van voorheffing vrijgestelde eigenaars en niet van voorheffing vrijgestelde eigenaars van effecten?

M. le Président. — La parole est à M. Henneuse.

M. Henneuse. — Monsieur le Président, je me permettrai de faire une courte déclaration au sujet d'un secteur de la publicité des revenus dont on a déjà longuement parlé: la publicité de la fortune et des revenus des mandataires publics avant d'en arriver au thème général.

Assurer la publicité des revenus des mandataires publics est une idée ancienne, puisqu'elle date de la Révolution. La convention avait décrété que «chaque représentant du peuple sera tenu... de déposer... la déclaration de fortune qu'il avait au commencement de la Révolution et celle qu'il possède actuellement».

Historiquement, cette notion a manifestement un aspect révolutionnaire, elle l'a sans doute conservé aujourd'hui!

Néanmoins, ici et là, l'idée a fait son chemin, différent d'ailleurs selon le rapport existant dans la société entre l'homme et l'argent, rapport fort variable selon le pays concerné.

Deux exemples méritent d'être évoqués à ce sujet.

En France, on peut déjà constater certaines concrétisations. En effet, les lois du 11 mars 1988 prévoient trois catégories de responsables politiques désormais soumis à l'obligation de déposer des déclarations patrimoniales en début et fin de mandat.

Tout d'abord, les candidats à la présidence de la République doivent remettre, sous pli scellé, une déclaration de leur situation patrimoniale au conseil constitutionnel, sous peine de nullité de la candidature. La déclaration reste confidentielle. Seule, celle du candidat élu est publiée au *Journal officiel*. En cas de dérobade, la sanction encourue ne peut être que morale et politique; il revient aux citoyens électeurs d'apprécier!

Ensuite, les députés et sénateurs donnent leurs déclarations sous pli scellé au bureau de l'assemblée dont ils sont membres: la déclaration ne peut être communiquée à quiconque, sauf demande expresse du déclarant ou de ses ayants droit ou requête des autorités judiciaires utile à la découverte de la vérité ou à la résolution d'un litige. Les bureaux des deux assemblées apprécient les variations de patrimoine qui ressortent des déclarations. Chacun des présidents des deux Chambres dresse un rapport chaque fois qu'il le juge utile et à chaque renouvellement de mandat.

Les parlementaires qui se soustrairaient à leurs obligations encourent la déchéance de leur mandat et une inéligibilité pendant un an à la fonction qu'ils occupaient; ils perdent, en outre, leur droit au remboursement forfaitaire des frais de campagne électorale.

Enfin, troisième et dernière série de responsables politiques concernée: les membres du gouvernement, les présidents des assemblées des collectivités territoriales et les maires des communes de plus de 30 000 habitants. Ceux-ci confient leurs déclarations patrimoniales confidentielles à une commission spécifique composée de trois magistrats, chargée d'apprécier la variation des situations patrimoniales et de dresser un rapport de mission si elle le juge utile et, en tout état de cause, tous les trois ans. Ce rapport est publié au *Journal officiel*.

Aucune sanction n'est prévue à l'encontre des membres du gouvernement qui ne rempliraient pas leurs obligations: sans doute va-t-il de soi que le Premier ministre en tirerait les conséquences. Tous les autres élus encourraient, comme les parlementaires, la déchéance de leur mandat et une inéligibilité d'un an à la fonction concernée.

Les Etats-Unis, par contre, ont une vision très maximaliste des choses et prévoient la publication détaillée de la fortune des mandataires et de leur famille. Doivent déclarer leur situation patrimoniale: les membres du Congrès et leurs assistants; les membres du pouvoir exécutif, président, vice-président, ministres et hauts fonctionnaires; certains magistrats, juges à la Cour suprême et juges fédéraux. Les conjoints et enfants à charge de ces responsables doivent, pour leur part, déclarer la source de leurs revenus de plus de 1 000 dollars. La déclaration doit divulguer à la fois l'origine et la valeur du patrimoine et des revenus au-dessus d'un certain montant.

Chaque année, les élus nationaux transmettent un rapport détaillé de leur situation financière. Le contrôleur général des Etats-Unis transmet ses conclusions et présente, le cas échéant, ses recommandations aux membres du Congrès. Le public peut consulter sur place ou obtenir photocopie de ces documents, sur demande écrite.

Pour ce qui concerne la Belgique, l'idée a déjà été inscrite dans l'accord de gouvernement de 1988 qui prescrivait le dépôt d'un projet de loi afin d'aboutir à une déclaration annuelle de l'ensemble des mandats, fonctions et professions, tant publics que privés, avec mention du caractère rémunéré ou non, par ceux qui exercent un mandat politique important.

Actuellement et bien que ce point n'ait pas été réinscrit dans l'accord gouvernemental de 1992, certains se demandent s'il ne serait pas opportun de le remettre à l'ordre du jour. Il y a manifestement encore quelques questions à régler.

Si, pour ma part, j'y suis favorable, je me pose au moins une première question: est-il logique qu'il n'y ait transparence que pour les hommes politiques et pas pour les responsables du secteur privé? Chacun est convaincu qu'actuellement, le pouvoir économique est celui qui influe le plus sur la vie quotidienne de nos concitoyens. Il me semble donc, en bonne logique, que si nous devons favoriser une meilleure transparence, celle-ci, pour être vraiment réelle et efficace, devrait pouvoir s'appliquer de la manière la plus large possible. Et pourquoi ne pas commencer par le secteur de l'économie qu'on peut qualifier de «noire» car parfaitement illégale.

Ne nous cachons pas les yeux, les problèmes seront nombreux car nous vivons dans un pays particulièrement pudique pour tout ce qui concerne l'argent. En outre, si beaucoup, souvent par simple curiosité, souhaiteraient volontiers connaître la richesse de leur voisin, ils n'admettraient que fort difficilement qu'on rende public leur propre état de fortune, même si, souvent, il n'y a pas de fortune du tout! (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Maystadt, ministre.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Monsieur le Président, j'avoue éprouver des difficultés à répondre à la double interpellation que je viens d'entendre. En ce qui concerne la première, je n'en saisis pas la logique. En ce qui concerne la seconde, je ne vois pas à qui elle s'adresse.

En ce qui concerne la première, vous considérez, monsieur Goovaerts, si je vous comprends bien, que le projet qualifié Belarfi — qui est un projet d'automatisation de la filière titre dans notre pays — serait une étape pour la constitution d'un cadastre des fortunes. C'est comme si vous interpelliez mon collègue de la Défense nationale sur l'intention du gouvernement d'envahir la France parce que l'armée belge a acheté des hélicoptères! Je vous affirme, en tout cas, que nous n'avons pas plus l'intention d'établir un cadastre des fortunes que celle d'envahir la France.

En fait, ce projet, qui s'inspire des clearings existant dans certains pays voisins et des grands clearings internationaux, est également très proche du clearing organisé actuellement par la Banque nationale pour les titres dématérialisés, c'est-à-dire les obligations linéaires, les certificats de trésorerie et les autres instruments du marché monétaire émis par le secteur privé. Ce système devrait permettre la liquidation des opérations en bourse et des opérations hors bourse pour des titres dématérialisés ou des titres physiques et déposés en compte et devrait permettre aussi d'accorder l'exonération de précompte mobilier sur tous les titres à revenus fixes pour les investisseurs qui ne sont pas soumis au précompte mobilier ou pour les investisseurs soumis à l'impôt des sociétés. Ce projet est donc un élément essentiel pour défendre la capacité compétitive de la place financière de Bruxelles.

Sans entrer dans le détail très technique du projet, permettez-moi de mentionner les responsabilités des principales institutions qui sont impliquées.

Actuellement, la Banque nationale assure déjà la tenue des comptes consolidés et la liquidation des opérations sur titres dématérialisés. Cette liquidation est adossée à la compensation des espèces que la banque gère par ailleurs. La mission de compensation des titres dématérialisés lui a été confiée par la loi du 2 janvier 1991. Cette fonction de compensation par la banque serait généralisée à l'ensemble des valeurs mobilières.

En ce qui concerne les opérations boursières, la Bourse, en l'occurrence la coopérative de liquidation, continuerait à jouer son rôle en vue d'assurer la bonne fin de la liquidation. Les titres matériels qui seraient inscrits en compte auprès des intermédiaires membres du système seraient déposés auprès d'un dépositaire national. Pour assurer ce rôle, on songe naturellement à la CIK.

Enfin, Belarfi devrait développer le réseau télématique nécessaire à l'interconnexion des différents opérateurs.

Ce projet est donc un projet d'automatisation de la place financière de Bruxelles, de manière à répondre autant que possible aux standards internationaux élaborés notamment par le Groupe des Trente. Quelle incidence ceci peut-il avoir sur le respect de l'anonymat financier? Comment peut-on y voir l'embryon d'une forme de cadastre des fortunes?

Je crois qu'il ne faut pas confondre automatisation des transactions et dématérialisation des titres. L'automatisation des transactions implique, bien sûr, une utilisation accrue de la forme scripturale des titres. On va davantage utiliser l'inscription en compte et les mutations de comptes plutôt que de livrer physiquement le papier. C'est d'ailleurs de cette manière qu'on espère réduire les coûts des transactions et améliorer la sécurité des marchés. Cela est parfaitement compatible avec le maintien de la détention des titres physiques sous leur forme actuelle dite «au porteur».

La Belgique est un pays où le titre au porteur et le secret bancaire existent de longue tradition et il n'est, bien sûr, pas question de les remettre en cause. Le projet vise uniquement à introduire une infrastructure moderne comme support de nos marchés financiers. L'objectif est donc de réduire les coûts des transactions pour les opérateurs professionnels et donc, *in fine*, pour les investisseurs. Ce système est tout à fait volontaire puisque personne n'est obligé de déposer des titres vifs en compte dans une institution financière, et les institutions financières elles-mêmes n'ont aucune obligation de participation. Les titres sont détenus en compte auprès d'un établissement financier. Seul cet établissement connaît la position de ses clients. Le clearing lui-même, qui sera tenu par un secret professionnel très strict, ne connaît, en toute hypothèse, que la position consolidée des établissements financiers qui participent et en aucune manière la position individuelle des investisseurs. Pour l'investisseur particulier, il n'y aura donc aucun changement par rapport à la situation actuelle. S'il prenait l'envie à un gouvernement ultérieur de vouloir établir un cadastre des fortunes en Belgique, l'existence ou la non-existence de ce système ne change absolument rien à la nécessité qu'il y aurait de prendre des dispositions modifiant les règles relatives au secret bancaire. Je le répète, ce n'est absolument pas l'intention du gouvernement actuel.

Permettez-moi de conclure ma réponse à M. Goovaerts en rappelant que les marchés européens sont en train de s'intégrer. Le projet de directive européenne sur les services d'investissement vient d'ailleurs d'être approuvé par le Conseil des ministres européens des Finances. Dans ce marché européen des valeurs mobilières, la compétition sera très forte. Ne nous faisons aucune illusion, la partie est loin d'être gagnée pour Bruxelles. Le coût et la sécurité des transactions seront de plus en plus un facteur essentiel de cette compétition. Bruxelles ne peut se permettre le luxe de ne pas être à la pointe en la matière. Les phantasmes idéologiques ne nous empêcheront pas de poursuivre la nécessaire modernisation.

J'en viens à présent à l'intervention de M. Henneuse dont je partage assez largement les préoccupations. Il n'appartient évidemment pas au ministre des Finances de prendre des initiatives en matière de publicité des revenus des mandataires politiques. Les parlementaires eux-mêmes doivent, tout d'abord, formuler des propositions dans ce domaine.

Dès lors, je ne répondrai pas à M. Henneuse en ma qualité de ministre des Finances mais en tant que membre de cette assemblée. Personnellement, je n'éprouve aucune difficulté à aller dans le sens d'une plus grande publicité des revenus des mandataires politiques. Il m'est déjà arrivé de publier ma déclaration fiscale. Ne fût-ce que pour tuer certains canards qui circulent avec trop d'insistance, je considère que la publicité est la bienvenue.

Il est néanmoins exact qu'un problème d'équité se pose. Il conviendrait donc que le fisc puisse, d'une manière plus générale, avoir une connaissance plus précise des revenus. Nous nous y attachons en nous efforçant de donner des moyens supplémentaires aux administrations fiscales dont nous essayons de moderniser le fonctionnement. Le principe d'égalité des citoyens et, partant, celui de l'égalité des contribuables devant la loi étant un des fondements élémentaires de toute démocratie, la juste perception de l'impôt constitue un impératif. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Goovaerts.

De heer Goovaerts. — Mijnheer de Voorzitter, aanvankelijk begreep ik niet dat mijn beschouwingen aanleiding konden geven tot opmerkingen van de heer Henneuse tot ik inzag dat hij in feite ook verwees naar de Controlemismissie voor de verkiezingsuit-

gaven die zich bezighoudt met het onderzoek van de financiering van de verkiezingscampagnes van de politici en van politieke partijen.

Ik heb ook met heel veel interesse vastgesteld dat de heer Henneuse transparantie vraagt voor de privé-sector. Mijnheer de minister, mag ik u doen opmerken dat u samen met de heer Henneuse, een collega ter linker zijde, deel uitmaakt van dezelfde meerderheid?

Verder stel ik vast dat sommigen het niet op prijs stellen dat deze linkse regering — de meest linkse sedert de regering-Lefèvre-Spaak — het niet nodig heeft gevonden in de regeringsverklaring te vermelden, wat in 1988 wel was gebeurd, dat er een aangifte moest komen van alle mandaten en functies van de politieke mandatarissen.

Mijnheer de minister, u moet zich geen zorgen maken over mijn fantasmen, maar ik kan u wel zeggen dat ik over een technische nota van zes bladzijden beschik die mijn fantasmen kracht bijzetten.

Ik heb mij overigens voor mijn interpellatie gebaseerd op enkele paragrafen uit die technische nota. Ik zal u deze technische nota zelfs overhandigen zodat uw diensten en in het bijzonder de Nationale Bank zich hierop kunnen steunen om mij later een antwoord te geven. Mijnheer de minister, zoals beloofd, zal ik u ook een vergelijking bezorgen over de controle-instellingen in verschillende landen.

Ik zou u eveneens de teksten kunnen geven — maar ik zal dit niet doen — die ik heb aangehaald van 23 januari 1991 en van 22 juli 1991 waarin het onder meer voldoende is één woord te veranderen om tot een kadaster van vermogens te komen.

Ik zal u wel een andere tekst geven die u zeker bekend is, meer bepaald «Les propositions relatives au fonctionnement opérationnel et la structure de Belarfi». Daarin wordt gezegd dat drie soorten organisaties de financiële wereld willen controleren en zoals u zult merken wil de Nationale Bank in elk van de drie organisaties praktisch of helemaal zoniet de controle, dan toch de meerderheid. Uit deze nota van de heer Vandevoorde, de minister wel bekend, blijkt in ieder geval dat de drie elementen die, wat de effecten betreft, de hele privé-sector in het land kunnen controleren, in handen moeten komen van de Nationale Bank.

M. le Président. — La parole est à M. Maystadt, ministre.

M. Maystadt, ministre des Finances. — Il est normal que la Banque nationale, si on lui demande d'apporter son expertise, son organisation et son personnel, détienne la majorité au sein des organes de gestion.

M. Goovaerts. — C'est la Banque nationale elle-même qui prétend qu'on lui demande d'apporter tous ces éléments!

M. le Président. — L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

ORDRE DES TRAVAUX

De Voorzitter. — Dames en heren, er is een addendum bij de agenda van morgen, 8 juli. Na de naamstemmingen zal de heer Van Aperen de minister van Tewerkstelling en Arbeid interpelleren over «het protocol tot tewerkstelling van werklozen als seizoenplukkers in de aardbeienteelt».

Je vous signale qu'à notre ordre du jour de demain, le 8 juillet, est ajoutée une interpellation de M. Van Aperen au ministre de l'Emploi et du Travail sur «le protocole concernant la mise au travail des chômeurs comme saisonniers pour la cueillette des fraises».

VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heer Wierinckx, tot wijziging van artikel 19 van de nieuwe gemeentewet;

Les propositions de loi ci-après ont été déposées:

1° Par M. Wierinckx, modifiant l'article 19 de la nouvelle loi communale;

2° Door de heer Van Walleghem, houdende wijziging van artikel 458 van het Strafwetboek, ter bescherming van mishandelde kinderen;

2° Par M. Van Walleghem, portant modification de l'article 458 du Code pénal, en vue de protéger les enfants maltraités;

3° Door de heer Verreycken, tot inrichting van een volksraadpleging over het Verdrag over de Europese Unie, van 17 protocollen en van de slotakte met 33 verklaringen, opgemaakt te Maastricht op 7 februari 1992;

3° Par M. Verreycken, portant organisation d'une consultation populaire sur le Traité sur l'Union européenne, sur 17 protocoles et sur l'acte final avec 33 déclarations, faits à Maastricht le 7 février 1992;

4° Door de heren Taminiaux en Stroobant betreffende de uitbetaling van het vakantiegeld.

4° Par MM. Taminiaux et Stroobant relative au paiement des pécules de vacances.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur la prise en considération.

PROJET DE LOI — ONTWERP VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Le gouvernement a déposé un projet de loi relatif à la contribution de la Belgique à la sixième reconstitution générale des ressources du Fonds africain de développement.

De regering heeft ingediend een ontwerp van wet betreffende de bijdrage van België tot de zesde algemene wedersamenstelling van het Afrikaans Ontwikkelingsfonds.

Ce projet de loi sera imprimé et distribué.

Dit ontwerp van wet zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Il est renvoyé à la commission des Finances.

Het wordt verwezen naar de commissie voor de Financien.

Onze agenda voor vandaag is afgewerkt.

Notre ordre du jour est ainsi épuisé.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, woensdag 8 juli 1992, om 15 uur.

Le Sénat se réunira demain, mercredi 8 juillet 1992, à 15 heures.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten om 17 h 15 m.)

(La séance est levée à 17 h 15 m.)

